

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA RESTAUROVÁNÍ

Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů

Jiráskova 3, 570 01, Litomyšl

Komplexní restaurování starého tisku Poselkyně starých příběhův českých z roku 1700

Klára Vančíková

Vedoucí práce: MgA. Ivan Kopáček

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Klára Vančíková**
Osobní číslo: **R15013**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů**
Téma práce: **Komplexní restaurování starého tisku: Poselkyně starých příběhů českých, Beckovský, Jan František**
Zadávací katedra: **Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce bude spočívat v provedení komplexního restaurátorského zákroku na starém tisku Poselkyně starých příběhů českých, Jan František Beckovský, ze sbírek Muzea Náchodska. Kniha se nachází v alarmujícím stavu. Vlivem špatného uložení a manipulace došlo k řadě mechanických poškození na knižní vazbě a v knižním bloku. Student provede komplexní průzkum objektu a zdokumentuje stav díla před restaurováním. Na základě výsledků průzkumu stanoví koncept zásahu a navrhne jednotlivé restaurátorské kroky, které bude konzultovat s vedoucím práce a majitelem objektu. Celý proces samotného restaurátorského zákroku podrobně písemně a fotograficky zdokumentuje, dle platných organizačních pokynů pro psaní bakalářských prací na FR UPa. Fotografická dokumentace bude obsahovat celkové pohledy a detaily díla před a po jeho zrestaurování, spolu s dokumentací jednotlivých zásahů z průběhu samotného restaurování.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

ĎUROVIČ, Michal a kol. Restaurování a konzervování archiválií a knih. Praha, 2002. HAMANOVÁ, Pavlína. Z dějin knižní vazby: Od nejstarších dob do konce XIX. stol. Praha: Orbis, 1959. VOIT, P. Encyklopedie knihy. Praha, 2006. Kol.: Sborníky ze Seminářů restaurátorů a historiků SLOVIK, R. Didaktické návody. FR UPa, 2015.

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Ivan Kopáček**
Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů

Datum zadání bakalářské práce: **15. listopadu 2018**
Termín odevzdání bakalářské práce: **13. srpna 2019**

L.S.

Mgr. BcA. Radomír Slovik
děkan

MgA. Ivan Kopáček
vedoucí ateliéru

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti, vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice (Dislokované pracoviště – Fakulta restaurování, Litomyšl).

V Litomyšli dne: 13.8. 2019

Klára Vančíková

Anotace

Předmětem bakalářské práce je restaurování starého tisku z roku 1700. Jedná se o dílo *Poselkyně starých příběhův českých* od Jana Beckovského, uložené v Muzeu Náchodska. Objekt je opatřen pouze dřevěnými deskami oddělenými od bloku. Organismus šití není plně funkční a poškozený blok není dostatečně chráněn. Kniha vyžaduje komplexní restaurátorský zásah.

Práce obsahuje kompletní restaurátorskou dokumentaci a dále se zaměřuje na grafickou výzdobu knihy. Zabývá se původem jednotlivých ilustrací, jejich historickým kontextem a symbolikou. Obsahuje identifikaci, typologický a typografický popis objektu. V jednotlivých krocích uvádí celý proces restaurování. Jsou zde uvedeny i použité materiály a chemikálie. Součástí práce je také textová, grafická a obrazová příloha.

Klíčová slova

restaurování, konzervování, barokní převazba, ilustrace, grafika, kronika, kniha, tisk

Abstract

Focus of the bachelor thesis is restoration of an old print from the year 1700. The work is *Poselkyně starých příběhův českých* from Jan Beckovský, which is kept at the District Museum of Náchod. The print is covered only by two wooden boards which are separated from it. The sewing is not fully functional and the damaged bookblock is not enough protected. The object requires a complex restoration treatment.

The paper contains a complete restoration report and focuses more in depth on the graphical decoration of the print. It describes every step of the restoration process. The description of all used materials and chemicals is also included. The thesis contains also a graphical, pictorial and textual appendix.

Keywords

restoration, conservation, baroque, illustration, graphic, chronicle, book, print

Obsah

Zadání bakalářské práce	2
Prohlašuji:.....	4
Anotace.....	5
Klíčová slova	5
Abstract.....	6
Keywords	6
1 Úvod.....	10
2 Identifikace restaurovaného díla	11
3 Historické zařazení díla	13
3.1 Český knihtisk na přelomu 17. a 18. století	13
3.2 Tiskař knihy Jan Karel Jeřábek	13
3.3 Jan František Beckovský	14
3.4 Poselkyně příběhův českých.....	15
4 Typologický popis	16
4.1 Předchozí knižní vazba.....	16
4.2 Barokní převazba.....	17
4.2.1 Knižní vazba	17
4.2.2 Knižní blok	18
5 Typografický popis	19
6 Grafická výzdoba	20
6.1 Ilustrace knihy na přelomu 17. a 18. století	20
6.2 Mědirytové portréty v dřevořezových kartuších	21
6.3 Jiří Čáslavský a Petr Timmer	24
7 Popis poškození	25
7.1 Knižní vazba.....	25

7.2	Knižní blok	25
8	Restaurátorský záměr.....	26
9	Postup restaurování	27
9.1	Mikrobiologické stěry	27
9.2	Fotodokumentace stavu objektu před restaurováním	27
9.3	Posouzení fyzického stavu objektu	27
9.4	Zkoušky rozpíjivosti a stability záznamových prostředků	27
9.5	Měření pH papírové podložky.....	28
9.6	Rozebrání knižního bloku	28
9.7	Mechanické čištění papírové podložky suchou cestou.....	28
9.8	Zkoušky mokrého čištění papírové podložky	29
9.9	Mokré čištění papírové podložky	30
9.10	Klížení a dolévání ztrát papírové podložky papírovou suspenzí.....	30
10.11	Vyspravení hřbetů složek a hřbetních vysprávek, zajištění doplňků a trhlin japonským papírem	31
10.12	Šití knižního bloku.....	31
10.13	Zaklížení a kulacení hřbetu knižního bloku.....	32
10.14	Tmelení výletových otvorů červotočů a doplnění chybějících částí desek	32
10.15	Čištění a konzervace železných prvků.....	33
10.16	Vyspravení usňového řemínku spony.....	33
10.17	Nasazení desek na knižní blok.....	33
10.18	Kompletace fragmentů a výroba ochranného obalu	34
10.19	Závěrečná fotodokumentace a vypracování restaurátorské zprávy	34
11	Seznam použitých materiálů a chemikálií	35
11.1	Použité materiály	35
11.2	Použité chemikálie	35
11.3	Pomocné materiály	36

12	Doporučené podmínky uložení	37
13	Závěr.....	38
14	Seznam použité literatury.....	39
15	Textová příloha	40
15.1	Seznam textových příloh	40
	Chemicko-technologický průzkum.....	44
	Zadavatel průzkumu	44
	Specifikace, lokalizace objektů	44
	Zadání průzkumu, odběr vzorků	44
	Zpráva z chemicko-technologického průzkumu	44
	Metodika průzkumu	45
	Stanovení vlákninového složení.....	45
	Průzkum metodou FTIR.....	45
	Stanovení typu činění usně.....	45
	Výsledky stanovení vlákninového složení	46
	Výsledky FTIR analýzy.....	48
	Výsledky stanovení typu činění usně	49
16	Grafická příloha	50
16.1	Seznam grafických příloh.....	50
17	Obrazová příloha	53
18	Fotodokumentace	59

1 Úvod

Cílem bakalářské práce bylo provést komplexní restaurování starého tisku z roku 1700. Jedná se o dílo *Poselkyně příběhův českých* od Jana Beckovského.

Praktická část bakalářské práce prezentuje výsledky komplexního restaurátorského zásahu. Je pojata formou dokumentace. Základem zásahu je navrácení funkce a estetické hodnoty objektu, který byl značně poškozen. Tisk se dochoval s dřevěnými deskami oddělenými od bloku. Zejména na začátku a konci bloku, se vyskytují ztráty papírové podložky a četné trhliny. Na bukových deskách se nachází stopy od dřevokazného hmyzu a úbytky materiálu. Nedostatečná ochrana a současný špatný stav tisku vyžaduje komplexní restaurátorský zásah. Koncepce zásahu respektuje aktuálně dochovanou typologii objektu.

Teoretická část tvoří kulturně-historické rozšíření praktické části. Klade si za cíl popis grafické výzdoby, její symboliky a původu. Jedná se zejména o cyklus miniaturních portrétů, provedených grafickými technikami mědirytu a dřevořezu. Tyto grafiky představující první tištěné podobizny českých knížat a králů.

2 Identifikace restaurovaného díla

Předmět restaurování: starý tisk z roku 1700

Název díla: **Poselkyně Starých Příběhůw Českých, Aneb Kronyka Česka**, Od Prwnjho do nyněgssý Země České Přjchozu Dwauch Knjžat Charwátských Czecha y Lecha Wlastnjch Bratřj Až do Sstiasného Panowánj Cýsaře Ržjmského, Krále Českého, [et]c. Ferdynanda Prwnjho Wždyckny Wjtěze Slawného / K Rozmnoženj Obecného Dobrého, K Zwelebenj Gazyka Českého, A k Prospěchu Bližnjho, Od Kněze Jana Beckowskýho Křjžownjka s Czerwenau Hwězdau na Swětlo wydaná. Djl Prwnj, W němž se někteřj Cyzý Příběhowé nacházegj, kteřj k Domácým přináležegjce od nich se odcyzyti nemohli

Inventární číslo: Mz 2160

Datace: 1700

Tiskař: Jan Karel Jeřábek

Místo vydání: Praha

Technika: černý knihtisk, nasazovaná vazba

Rozměry: 300 × 190 × 85 mm (výška × šířka × síla)

Jazyk: čeština

Místo uložení: Muzeum Náchodska

Zadavatel: Muzeum Náchodska

Zásah provedla: Klára Vančíková: studentka 4. roč. Ateliéru restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů, Univerzita Pardubice – Fakulta restaurování

Pedagogický dohled: MgA Ivan Kopáček, vedoucí Ateliéru restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů, Univerzita Pardubice – Fakulta restaurování

Konzultace: MgA. Lucia Ulbríková, asistentka Ateliéru restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů, Univerzita Pardubice – Fakulta restaurování

Termín započetí práce: Listopad 2018

Termín ukončení práce: Srpen 2019

Analýzy:

Ing. Jiří Kmošek – chemicko-technologický průzkum, Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Doc. Ing. Marcela Pejchalová, Ph. D. – mikrobiologické zkoušky, Fakulta chemicko-technologická, Univerzita Pardubice, Studentská 95, Pardubice 2, 53210, katedra biologických a biochemických věd

3 Historické zařazení díla

3.1 Český knihtisk na přelomu 17. a 18. století

České knihtiskařství zaujímal v 15. a 16. století čestné místo. Zásadní zlom představuje doba po bitvě na Bílé hoře, kdy byla prováděna rozsáhlá konfiskace knih a tiskáren a cenzura knih. Snižuje se úroveň, rozsah a vliv českého tisku. Jezuité téměř likvidují domácí tisk a ponechávají jen několik závodů pro tisk drobných náboženských tisků. Nadále působící tiskárny se musely přizpůsobit tvrdým předpisům. Spory o univerzitu řešil císař Ferdinand III. spojil klementinskou a karolinskou kolej v Karlo-Ferdinandskou univerzitu. Zřizují se nová jezuitská gymnasia a roku 1653 jsou položeny základy k nové jezuitské koleji – Klementinu. Tento vývoj napomáhá znovu oživit pražský knihtisk a obchod s knihami.¹ V 17. století tvoří zakázku tiskáren především katolické knihy a kalendáře. V roce 1657 získává Lidmila Sedlčanská výsadu tisknout kalendáře, noviny a sněmovní zprávy. Jiří Černochoch, který dříve působil v klementinské tiskárně se osamostatnil a roku 1665 začal tisknout drobné tisky a kalendáře ve vlastním závodě na Starém Městě. Roku 1685 jeho tiskárnu přebíral Jan Karel Jeřábek, příslušník významného českého tiskařského rodu.²

3.2 Tiskař knihy Jan Karel Jeřábek

J. K. Jeřábek byl zakladatelem významné tiskařské rodiny věnující se typografii po 175 let. Po jeho smrti vedla tiskárnu jeho žena Eleonora, později ji převzali synové Karel Josef a Ignác Jeřábek. Tiskárnu odkoupil roku 1686 od Kateřiny Černochochové. Kmenovým autorem tiskárny byl právník Jan Jakub Weingarten a spolupracoval s ní také J. F. Beckovský. Byla zde vydána jeho díla *Baltasarem van Westerhoutem* a ilustrovaný sborník rozjímavých textů a modliteb *Studnice vod živých* (Praha 1694). Pak následovala vlastenecky koncipovaná *Poselkyně starých příběhův českých* (Praha 1700), která až do 20. let 19. století byla posledním velkým jazykově českým naukovým dílem.³

¹ BARTÁK, Jan a Vladimír KRAUS. *Typografové 1468-1939*. Praha: Naše vojsko, 1996. str. 87

² Tamtéž, str. 88

³ *Jan Karel Jeřábek* [online]. c2019 [citováno 13. 08. 2019]. Dostupný z WWW: <http://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Jan_Karel_Je%C5%99%C3%A1bek&oldid=16359>

3.3 Jan František Beckovský

Jan František Beckovský se narodil roku 1658 v Německém Brodě. Po studiích gramatiky, poesie a rétoriky, vystudoval na univerzitě ve Vídni filosofii. Roku 1688 byl vysvěcen na kněze a jedenáct let byl zaměstnán v klášterní kuchyni a věnoval se správě klášterního panství. Roku 1699 se stal administrátorem špitálu sv. Anežky na novém městě, kde pracoval až do roku 1725.⁴

Byl členem řádu červených křížovníků, který občas navštěvoval i Bohuslav Balbín.⁵ Beckovský velmi obdivoval Balbínovu tvorbu a čerpal z ní jako z jednoho z hlavních zdrojů při sepisování kroniky. Cyklus portrétů panovníků otištěný v Beckovského *Poselkyni* je kopií pořízenou právě z Balbínova díla.⁶ Jeho blízkým přítelem byl i kanovník Jan Florián Hammerschmidt. Společně pročítali rukopisy a jiné prameny a vzájemně na sebe odkazují ve svých dílech. Výše zmíněné kopie portrétů, byly téhož roku použity i v Hammerchmidtově díle *Gloria et majestas* (Praha, 1700). Mezi dalšími autory z jejichž tvorby Beckovský čerpal byl také Jan Kořínek. V tisku se nachází i několik ilustrací z Kořínkova díla *Staré paměti kutnohorské* (Praha 1675).

⁴ KOUCKÁ, Vladimíra. Srovnání Kroniky České Václava Hájka z Libočan a Poselkyně starých příběhů českých Jana Beckovského. Praha, 2012. Bakalářská práce. Universita Karlova, Pedagogická fakulta. s. 12

⁵ Tamtéž, s. 18

⁶ *Jan Karel Jeřábek* [online]. c2019 [citováno 13. 08. 2019]. Dostupný z WWW: <http://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Jan_Karel_Je%C5%99%C3%A1bek&oldid=16359>

3.4 Poselkyně příběhů českých

Kronika Jana Františka Beckovského vznikala tři roky a byla dokončena 6. ledna 1700 na Starém městě Pražském u tiskaře Jana Karla Jeřábka. Beckovský chtěl nově vydat Kroniku Václava Hájka z Libočan, upravit ji a doplnit o to, co podle něj postrádala. Oblíbená Hájkova kronika byla v té době nedostupná a nikdo se ji nepokusil znovu vydat. Existovala pouze v německých překladech. Prvně byla vydaná roku 1596, v překladu od Jana Sandela, podruhé roku 1697 v Norimberku, krátce předtím, než začal Beckovský pracovat na své kronice. V kronice shrnul také dějiny svého řádu – křížovníků s červenou hvězdou, který mu mimo jiné poskytoval finanční podporu při vydání Poselkyně.⁷

Cílem J. F. Beckovského bylo vydat dílo, které zachycuje české dějiny v chronologickém sledu. Své dílo periodizoval podle vlády českých panovníků. Poselkyně se na Hájkově kronice pouze zakládá.⁸ V první části se text téměř překrývá s líčením V. Hájka, ve druhé je již více upravován a v poslední třetině jen místy zmiňován. V kronice jsou popisovány historické události v českých zemích od příchodu Čecha a Lecha do Čech až po panování Ferdinanda I. Popisuje například průběh významných válek, obsahuje ale i podivuhodné příběhy o nalezení drahých kovů a jiné historky. V textu se vyskytuje množství zpráv o královské rodině, či samostatné medailonky významných osobností a světců. Kronika je zaměřena katolicky, její nejvýraznější tendencí je pak vlastenecké zaměření. Druhý díl kroniky, který měl obsahovat události roků 1526–1700 Beckovský nestihl dopsat. Byl dopsán a upraven Antonínem Rezkem a vydán až roku 1880 v Nakladatelství svatého Prokopa v Praze.⁹

⁷ KOUCKÁ, Vladimíra. Srovnání Kroniky České Václava Hájka z Libočan a Poselkyně starých příběhů českých Jana Beckovského. Praha, 2012. Bakalářská práce. Universita Karlova, Pedagogická fakulta. s. 36

⁸ BOHATCOVÁ, Mirjam. *Česká kniha v proměnách staletí*. V Praze: Panorama, 1990. ISBN 8070381310. s. 296

⁹ Tamtéž, s. 298

4 Typologický popis

Objektem restaurování je starý tisk, vytištěný v Praze roku 1700. Jedná se o první díl *Poselkyně starých příběhů českých* od Jana Beckovského, aktuálně uložený v Muzeu Náchodska. Tisk je doplněn grafickou výzdobou provedenou kombinací technik dřevořezu a mědirytu. Jedná se o barokní převazbu, na objektu se ale také dochovali stopy po předchozí vazbě.

4.1 Předchozí knižní vazba

Podle stop zanechaných na knižním bloku a deskách lze určit některé informace o předchozí vazbě. Jednalo se o barokní nasazovanou vazbu s celousňovým pokryvem a barokním supralibrem na přední desce. Na pokryv byla použita pravděpodobně stříkaná tříslučinná useň. Na přední desce se nacházelo supralibros a vazba se zavírala na dvě dírkové spony s trnovou záchytkou v hraně desky. V každé desce bylo vyvrtáno osm otvorů pro provlečení vazů. Na předním i zadním přičeští byly vyhloubeny cca 15 milimetrů dlouhé drážky pro vazy, vedoucí rovnoběžně s šířkou desky.

Dochované určující prvky jsou následující. Na hřbetu knižního bloku jsou viditelné stopy po předchozím šití, které korespondují s rozmístěním otvorů v deskách sloužících pro provlečení vazů. Blok byl tedy s deskami spojen provlečením vazů vyvrtanými otvory, vedením drážkami a zakolíčkováním z vnitřní strany desek. Následně byly vylepeny předsádky, dle fragmentu na přičeští přední desky se lze domnívat, že v celé ploše. Na vnějších stranách přední i zadní desky se nacházejí fragmenty usňového pokryvu a na přičeštích jsou stopy ztmavnutí po jeho založení. Povrch řemínku kování je zhotoven z tříslučinně stříkané usně. Použití stříkané usně na pokryv by bylo pravděpodobné i z typologického hlediska barokní vazby¹⁰. Uprostřed na vnější straně přední desky se nachází reliéfní stopa po barokním supralibru.

¹⁰ BÁRTOVÁ, Pavla. *Knižní vazba na českých tiscích ze 17. a 18. století*. Litomyšl, 2014. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Fakulta restaurování. s. 67

4.2 Barokní převazba

4.2.1 Knižní vazba

Knižní blok je opatřen dvěma deskami z bukového dřeva, které se dochovaly oddělené od bloku. Byl nasazen roztřepením motouzů na přidešті a vylepením dvou křidelék první a poslední složky, které tvoří předsádky.

Směr vláken dřeva je rovnoběžný se hřbetem a šířka desek 8,5 mm. Desky přesahují knižní blok na všech stranách o cca 5 mm. Zákres zhranění je zařazen v grafické příloze (obr.). Na vnější hraně přední desky jsou v místech trnových záchytek vybrány hrany desky. Na zadní desce se nachází žlábký na sponové řemínky a hrana desky je v šířce řemínků vybrána o 4 mm. V levém horním rohu na vnější straně přední desky je nalepen obdélníkový papírový štítek se signaturou, napsanou propiskou.

Na předním i zadním přidešті se nachází fragmenty roztřepení vazů a předsádkových křidelék. Ve středu přidešті přední desky se nachází také fragment předsádkového listu, s nečitelným nápisem psaným ručně tužkou. Pravděpodobně se jedná o fragment z předchozí vazby. Na přidešті zadní desky je modrou barvou pastelkou vepsáno číslo 253 K a v opačné orientaci pak pastelkou červené barvy číslo 1540. Jedná se pravděpodobně o knihovnické katalogizační údaje.

4.2.2 Knižní blok

Knižní blok o rozměrech 300 × 190 × 85 mm (výška × šířka × síla), je tvořen složkami o dvou dvoulistech z ručního papíru s patrným veržé. Blok je ušit stylem ob složku. Na začátku a konci bloku šití není kompaktní, dle dobové typologie se však lze domnívat, že zhruba první a poslední tři složky byly ušity na přímo. Dle fragmentů nacházejících se na předeštlí, je možné určit, že předsádky se skládaly z dvoulistu ručního papíru, se dvěma křídélky vylepenými na předeštlí.

Knižní blok byl po převazbě znovu ořezán hoblíkem. Nasvědčují tomu přeložené drobné části papíru nacházející se na okraji listů, nebo v rozích, které po rozložení rozměry přesahují formát aktuální ořízky. Nachází se na několika místech v průběhu bloku (například na přední ořízce, str. 1035). Na pravém okraji poslední strany registru se vyskytuje červené zbarvení, pravděpodobně zateklina po barvení předchozí ořízky. Tato domněnka je podložena skutečností, že se zateklina nachází pouze na tomto listu. Dále chybí druhá polovina dvoulistu, takže není možné zjistit jeho velikost. Vzdálenost okraje sazby textu je sice podobná jako u ostatních listů, ale v průběhu bloku tato vzdálenost kolísá. V porovnání s listy registru je o něco větší.

Celý blok prošel dobovou opravou. Při převazbě došlo k vyspravení knižního bloku uvnitř složek v místě hřbetů a v několika případech okrajů stran, pomocí proužků ručního papíru. Vysprávkky byly nalepeny škrobovým mazem a blok byl následně ušit. Hřbetní vysprávkky se objevují v průběhu celého knižního bloku a jsou prošity spolu s dvoulisty. Vyskytují se proužky různých velikostí a tvarů. Ve většině případů odpovídají velikosti složky. V některých případech jsou využity dva až tři proužky menších rozměrů, k lokálnímu vyspravení poškozených míst hřbetu. Okraje jsou buď zastřižené do pravého úhlu, nebo nepravděelně utržené. Proužky ručního papíru byly použity také k vyspravení potrhaných okrajů listů a místy i překrývají text.

Dalším způsobem dobové opravy je spojení listů s jejich odtrženými částmi pomocí pečatního vosku. Ve všech případech byly odtrženy rohové části listů, kraje trhlin byly zakápnuty voskem a u vysprávkky na listu 314 podložené krátkým proužkem ručního papíru. Na straně 43 jsou pak se spojení listu s odtrženou částí využity nalepovací štítky podložené krátkými proužky ručního papíru.

5 Typografický popis

Text knihy je tištěný černou tiskařskou barvou a sázen švabachem. Knize chybí titulní list, který byl dle digitalizované verze tisku¹¹ ze stejného roku, jediný tištěn kombinací červené a černé barvy. Na začátku a konci knihy se nacházejí fialová textová razítka Okresního Muzea Náchod, na posledním listu pak také černé razítko oválného tvaru s opisem *Musejní spolek pro Černý kostelec*. Listy jsou opatřeny živým záhlavím, paginací, archovou signaturou a stránkovou kustodou.

V textu se nachází tři typy ozdobných iniciál. Iniciály o velikosti deseti řádků se nacházejí na začátcích několika kapitol, místo obvyklého hlubotiskového portrétu v kartuši. Jedná se o gotickou kaligrafickou majuskuli. V případě, že je přítomen obvyklý portrét panovníka, začíná samotný text iniciálou o velikosti pěti řádků. Nejmenší zdobné dvouřádkové iniciálky se vyskytují v nadpisech kapitol.

Knihy je uvedena přípisem, obsahujícím autorovi úvodní slova ke kronice a jejímu vzniku. Následuje obsahová stránka posloupnosti českých knížat a králů. Samotný text začíná pětistránkovou předmluvou a omluvou spisovatele knihy. Samotný text je členěn na kapitoly tematizované dle časových oddílů vlády jednotlivých českých panovníků. Po jádru díla následuje soupis měst, která se nacházela v českých zemích do roku 1700, sepsání kanovníckých kostelů a klášterů a registr kapitol. Ten končí další autorovou omluvou ke čtenáři spojenou s prosbou o upozornění na chyby v textu. Samotná kronika má 1019 stran, spolu s dalšími textovými komponenty pak 1122.

Zrcadlo sazby je v největší míře obdélníkového tvaru. Dle potřeby obsahu je pak místy text členěn na dva sloupce. Na začátcích kapitol a místy v textu jsou některé věty zdůrazněny větší velikostí a tloušťkou písma, případně odsazením do samostatného odstavce. Na okrajích stran se vyskytují marginálie, tištěné švabachem a barokní antikvou.

¹¹http://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=NKCR__NKCR__54_S_000816_0V35DPC-cs

Archová signatura se nachází při spodním okraji listu zarovnaná na střed na třech listech složky a skládá se z písmene a arabské číslice. V první, úvodní části knihy se vyskytuje v rozsahu od minuskulního a, a₂, a₃... po c₃. V hlavní textové části spolu se soupisy měst, kostelů a klášterů signatura začíná od majuskulního A. Po vyčerpání všech písmen abecedy je za majuskulu přidána minuskula a je pokračováno od začátku abecedy. Takto je využito šest abeced (Aa, Aaa, Aaaa, Aaaaa, Aaaaaa, Aaaaaaa). Registr je signován od majuskulního A až po F₂. V pravém horním rohu v záhlaví je uvedena paginace arabskými číslicemi.

6 Grafická výzdoba

Tisk Poselkyně starých příběhův českých se vyznačuje bohatou grafickou výzdobou. Jedná se zejména o sérii padesáti pěti mědirytových portrétů českých panovníků v dřevořezových kartuších a několik mědirytových ilustrací. V textu se nachází také dřevořezový růžicový signet, dřevořez nože a graficky zpracovaný nadpis komponovaný do obdélníkového tvaru.

6.1 Ilustrace knihy na přelomu 17. a 18. století

V 17. a 18. století nastal zvrát ve způsobu ilustrování knihy. Vedle bohatě používaných iniciál, rámců, vlysů, dělicích linek a vinět se začali objevovat dřevořezové ilustrace.¹² V baroku se stala literární složka knihy komplikovanější a bohatší a dekor začal být spíše doprovodným prvkem textu. Ilustrace již nebyla závislá na typografii, ale stala se svébytným grafickým obrazem.¹³ K dřevořezu, používanému již od 15. století se přidala technika mědirytu a později leptu. Kombinování tisku z výšky a z hloubky zkomplikovalo proces tisku. Proces mohl být zjednodušen umístěním ilustrace proti titulní straně (frontispis), nebo před titulní list, jako celostránkový rytý předtitul. Pokud měla být kniha ilustrována průběžně, musel se text a ilustrace tisknout zvlášť. Tyto ilustrace byly pak vleповány do bloku jako samostatné přílohy bez stránkování a nebyly uváděny ani v závěrečném seznamu knihy, mohlo tedy lehce dojít k jejich odcizení. Mohly být také do knihy vleповány, nebo natištěny druhotně po vytištění textu, případně dřevořezové výzdoby.

¹² BOHATCOVÁ, Mirjam. *Česká kniha v proměnách staletí*. V Praze: Panorama, 1990. s. 295

¹³ MATĚJČEK, Antonín. *Ilustrace*. Jan Štenc. Praha. 1931., str. 170

Výroba mědirytových ilustrací byla oproti dřevořezu finančně náročnější, dřevořez se tedy stále udržoval, vznikali i dřevořezové kopie mědirytových příloh.¹⁴ Většina rytin měla dva autory: malíře, který vytvořil kresebný námět a rytce, který jej převedl do grafické podoby. Rytci přestávali být anonymními řemeslníky, svá díla začali podepisovat svým jménem, nebo monogramem. Ilustrovali se zejména jezuitské tisky, české překlady náboženských textů a knihy odborného charakteru (historické, přírodovědné apod.)

Technika dřevořezu se nadále uplatňovala na výzdobných elementech knižní úpravy. Patří mezi ně široké vlysy na začátku předmluvy nebo textu, figurální a ornamentální viněty, nebo iniciály. Na vinětách a frontispisem se objevovala také bohatá a komplikovaná barokní symbolika, na rozdíl od symbolické typologie minulého století plná skrytých významů a souvislostí. Snadno rozluštitelné symboly a výmluvné poselství nahrazuje množství symbolů a anonymních postav, jejichž totožnost a vzájemné vztahy musí čtenář rozluštit. Vyskytuje se málo „pouze“ dekorativních prvků, v každém detailu se většinou nachází skrytý význam.

6.2 Mědirytové portréty v dřevořezových kartuších

V knize se nachází celkem 53 portrétních hlav v obdélníkových kartuších. Vyobrazení jsou zde panovníci od praotce Čecha, po Ludvíka Jagellonského.

Původní předloha ilustrací pochází z díla *Elogia ducum Boemis* vytištěné Pavlem Sessiem v Praze roku 1629. Jedná se o první tištěné portrétní album v Čechách. Nachází se zde padesát devět portrétů českých knížat a králů. U žádného není uvedena signatura, autor námětu či rytec tedy není znám. Portréty jsou odvozeny z ikonografického repertoáru Kuthenovi kroniky a doprovázejí je biografické texty jezuita Julia Solimana. Tiskové formy i text převzala ze Sessiovy dílny Tiskárna jezuitská a s barokním orámováním Karla Škréty a Gerharda de Groose je užila při tisku Althanovy dizertace *Imago principum Bohemiae* (Praha 1673).

¹⁴ BOHATCOVÁ, Mirjam. *Česká kniha v proměnách staletí*. V Praze: Panorama, 1990. s. 299

Portréty byly znovu otištěny roku 1687 v Praze, v dílně Jiřího Černocho. Jednalo se o dílo Bohuslava Balbína *Miscellanea historica Regni Bohemiae, Decas I, Liber VII Regalis*. Právě z tohoto díla byly pořízeny zrcadlové kopie použité pro tisk v Beckovského *Poselkyni*. Stejně portréty, zasazené do jiných dekorativních rámců byly použity téhož roku Tiskárnou arcibiskupskou v díle *Gloria et majestas* Jana Floriána Hammerschmidta. Tomu že předlohou byly zrovna portréty v Balbínově díle napovídá i fakt, že tiskárnu patřící Janu Černochovi odkoupil roku 1686 od jeho vdovy Kateřiny Černochové Jan Karel Jeřábek. V Jeřábkově dílně byla poté vytištěna jak *Poselkyně*, tak *Gloria et Majestas* a také *Staré paměti Kutnohorské*, ze kterých jsou převzaty další ilustrace v knize.

Ryté miniaturní portréty v stojatých oválech o výšce 48 mm jsou zasazeny do obdélníkových dřevořezových kartuší o rozměrech 95-97 x 67-70 mm. Nejprve byly vytištěny kartuše a do obvodní linky v jejich vnitřních polích byly následně zasazeny portrétní rytiny.

Dřevořezová výzdoba je zpracována ve stylu porennesančního manýrismu. V díle se nachází čtyři druhy kartuší. První dva typy jsou prostší, použity pro pohanské vládce a následující knížata. U obou tvoří obvod akantové listy. V prvním typu kartuše se v horní části nachází mušle, která je podpírána dvěma divými muži. Divý muž, motiv pocházející ze středověku symbolizuje odhodlanost, pevnost a duševní bystrost, mušle je znamením poutníků a jejich šťastně dokončených cest.¹⁵ U druhého typu kartuše se po stranách nachází motivy vinné révy a granátového jablka, v horní části maskaron a v dolní je vyobrazena mušle. Portréty králů jsou vsazeny do kartuší s válečným motivem. V horní části se nachází turněrská přilba¹⁶ s chocholem a různé typy válečných zbraní. Po stranách jsou vyobrazeni andělé a dole sedící rytíř, bubny a váleční zajatci. Poslední typ kartuše je určen pro císaře. Nachází se zde heraldické motivy – dvě orlice nesoucí říšskou korunu a dva korunovaní lvi, symboly moci a vlády.¹⁷ V horní části se nachází panoplie z vějířovitě uspořádaných zbraní, u níž se nachází značka MS. V dolní části je vyobrazena jezdecká bitevní scéna, z bitvy na Bílé hoře¹⁸.

¹⁵ MYSLIVEČEK, Milan. *Panoptikum symbolů, značek a znamení*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. ISBN 80-86183-25-4. Str. 166

¹⁶ SCHWARZENBERG, Karel. *Heraldika*. Praha: Vyšehrad, 2007. Str. 77

¹⁷ MYSLIVEČEK, Milan. *Panoptikum symbolů, značek a znamení*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. ISBN 80-86183-25-4. Str. 176

¹⁸ BOHATCOVÁ, Mirjam. *Česká kniha v proměnách staletí*. V Praze: Panorama, 1990. ISBN 8070381310. Str. 29

Autorem kartuší je monogramista MS. Pravděpodobně působil v kutnohorské dílně Jiřího Vojtěcha Kyncla. Byl prvním tvůrcem dřevořezového dekoru, vyskytujícího se v pražských tiskárnách první poloviny 18. století. Poprvé se prezentoval právě dřevořezovými kartušemi v *Poselkyni starých příběhův českých*.

Na konci hlavní části díla se objevuje dřevořezový signet tiskaře Jeřábka. Jedná se o mauresku (117 x 109 mm), která je zrcadlovou kopií Elamovy mauresky s devíti monogramy (z Nového zákona, 1601), upravena pro Jeřábkovy účely.

V tisku se vyskytuje několik ilustrací přidaných samostatně, z autorovi přístupných informačních zdrojů. Jedná se o rytinu Jiřího Čáslavského, orla s vyznačenou polohou kutnohorských rudných žil, rytinu chrámu sv. Barbory a mezi stranami 466 a 467 celostránkovou grafickou přílohou s plánem tohoto chrámu (příloha se u restaurovaného objektu nedochovala). Všechny Čáslavského rytiny byly převzaty ze *Starých pamětí kutnohorských* Jana Kořínka.

Na straně 852 se nachází dřevořez nože s ozdobnou střenkou, ilustrace k příběhu převzatého z humanistických veršů *De rustico cultrivore* ze 17. století. Příběh vypráví o kejklířovi, který tento nůž „požíral“. Nůž se poté údajně dostal jako kuriozita do císařských sbírek.¹⁹

¹⁹ KOUCKÁ, Vladimíra. Srovnání Kroniky České Václava Hájka z Libočan a Poselkyně starých příběhů českých Jana Beckovského. Praha, 2012. Bakalářská práce. Universita Karlova, Pedagogická fakulta. s. 34

6.3 Jiří Čáslavský a Petr Timmer

Jiří Čáslavský byl kutnohorským kreslířem, malířem a rytcem, působícím od roku 1663. Je znám pravděpodobně jen zlomek z jeho ilustrační tvorby. Tvořil zejména topograficky a naukově zaměřené ilustrace. Patří mezi ně mědiryt veduty Kutné Hory s dekorativně pojatým městským znakem, zařazený do knihy *Předrahý poklad pokladnice Českého království, to jest ... s. Barbora* (Praha 1670). Ilustroval také dílo Jana Kořínka *Staré paměti kutnohorské* (Praha 1675). Patří mezi ně alegorie hornického znaku signovaná „G. Czasl. fecit“, veduta Kutné Hory („ryl a fformowal G. Cziaslawsky 1674“), hornický mlýn dle předlohy Petra Timmera („G.C. scul.“), pohled do dolu („G. C: Kuttenberg“) a plán chrámu sv. Barbory („G. Czauslauský fec.“). Právě tato alegorie hornického znaku a plán chrámu jsou otištěny v Beckovského kronice *Poselkyně starých příběhův českých*.

Jeho uměleckým souputníkem byl Petr Timmer (Timmerer), kutnohorský kreslíř a malíř oltářních obrazů. S Jiřím Čáslavským a Gerhardtem Dampervielem se podílel také na tvorbě ilustrací pro Kořínkovi *Staré paměti Kutnohorské*. Vytvořil několik předloh pro ilustrace, z nichž jsou signovány pouze dvě, totiž obraz hornického mlýnu („Petr Timmerer deli:“) a chrámu svaté Barbory („Pet. Timmerer del:“)

7 Popis poškození

7.1 Knižní vazba

Knižní vazba se dochovala v podobě dvou bukových desek oddělených od bloku. Pokryv knihy zcela scházel. Nedochovaly se ani kapitálky a mezivazní přelepy. Na obou deskách, zejména v oblasti vnějších hran se nachází výletové otvory po červotočích. V pravé horní části přední desky chybí část materiálu. Ztráta je pravděpodobně způsobena působením dřevokazného hmyzu. Na zadní desce se nachází v oblasti pravého dolního rohu menší úbytek materiálu a v pravém horním rohu chybí část desek o rozměrech 15 x 88 mm.

Dochoval se pouze jeden sponový řemínkem fixovaný dvěma železnými hřebíky roznytovanými na přideštiny a v přední hraně přední desky fragment jedné z železných trnových záchytek. Na všech kovových prvcích se nachází korozní produkty. Řemínek je v hranové oblasti natržen a horní vrstva usně zůstává pouze v oblasti fixované na desce.

Šití není na začátku a na konci knižního bloku kompaktní. Hřbet knižního bloku je zhroucený dovnitř a zaklížení již neplní svou funkci.

7.2 Knižní blok

Rozsáhlé vyspravení a zpevnění papírové podložky, zejména v oblasti hřbetu složek, proužky z ručního a strojového papíru, přispělo k lepšímu dochování knižního bloku. Přesto, v důsledku nešetrné manipulace s knihou, došlo k rozsáhlému poškození papíru zejména na začátku a konci knihy. Dle porovnání se zdigitalizovaným exemplářem stejného tisku z české Národní knihovny, se tisk nedochoval kompletní. Chybí první tři složky (mezi nimi také titulní list), dvoulist o paginaci 209,210,215,216 a jeden list z části registr, se signaturou f₂.

Adhesivum použité k lepení vysprávek již zpráškovatělo, proto se mnohé vysprávkové dochovaly již ne ve složkách, ale pouze přiložené k bloku. Většina z nich se dochovala právě kvůli tomu, že byly prošity spolu se složkami knižního bloku.

Papírová podložka je povrchově znečištěna. V dolních rozích složek dochází ke ztmavnutí vlivem znečištění. Toto znečištění nemá vliv na změnu pH, nebo mechanické kvality papíru, nachází se již v jeho struktuře a nelze jej odstranit mokřím čištěním. V bloku se vyskytují ztráty papírové podložky a četné trhliny. Nejvíce poškozeny jsou listy na jeho začátku a konci.

8 Restaurátorský záměr

- Fotodokumentace stavu před restaurováním
- Průzkum fyzického stavu objektu, provedení odborných analýz
- Rozebrání knižního bloku
- Mechanické čištění knižního bloku suchou cestou pomocí restaurátorských gum Wishab a Wallmaster, štětců a grafických gum
- Přechodná fixace záznamových prostředků Cyklododekanu
- Čištění papírové podložky pomocí vodných systémů
- Dolítí ztrát papírové podložky papírovou suspenzí
- Zajištění dolitých míst a vyspravení trhlin japonským papírem lepeným 4% Tylose MH 6000
- Ořezání vysprávek a kompletace knižního bloku
- Šití knižního bloku podle systému šití převazby, na čtyři dvojité motouzové vazy
- Zaklížení a kulacení hřbetu knižní bloku
- Čištění desek od povrchových nečistot
- Tmelení výletových otvorů červotočů a doplnění chybějících částí desek
- Čištění a konzervace železných prvků
- Vyspravení usňového řemínku spony
- Nasazení desek na knižní blok
- Kompletace fragmentů a výroba ochranného obalu
- Závěrečná fotodokumentace a vypracování restaurátorské zprávy

9 Postup restaurování

9.1 Mikrobiologické stěry

Ačkoli vizuálně kniha nejevila známky biologického napadení, před další manipulací s objektem byly provedeny preventivní mikrobiologické stěry. Vzorky byly odebrány ze silněji znečištěných částí knižního bloku a knižních desek sterilními vatovými tampony. Analýza doc. Ing. Marcely Pejchalové potvrdila, že objekt není napaden aktivními plísněmi, bylo tedy možné přistoupit k dalším krokům bez nutnosti desinfekce.

9.2 Fotodokumentace stavu objektu před restaurováním

Objekt byl dále vizuálně prozkoumán. Pozornost byla zaměřena na typologii a poškození knihy a k potřebám fotodokumentace.

Fotodokumentace byla provedena digitálním fotoaparátem Canon EOS 70D za stabilních světelných podmínek. Pro jejich dosažení byla využita foto místnost se zábleskovými světly. Byl focen jak celkový pohled na objekt, tak detaily jeho typologie, či poškození. Fotografie byly pořízeny s barevnou škálou, sloužící k objektivnějšímu rozeznání barev a případné korekci barevnosti.

9.3 Posouzení fyzického stavu objektu

K dosažení komplexnějšího povědomí o aktuálním stavu objektu a složení použitých materiálů byly provedené některé vstupní analýzy (měření pH papírové podložky, zkoušky rozpíjivosti a stability záznamových prostředků). Také byly odebrány vzorky pro chemicko-technologický průzkum látek.

9.4 Zkoušky rozpíjivosti a stability záznamových prostředků

Na záznamových prostředcích byly provedeny zkoušky rozpíjivosti a stability barevné vrstvy na otěr. Testovány byly reakce na ethanol a vodu. Na záznamových prostředcích reagujících na vodu byly provedeny také testy na lékařský benzín, aby bylo možné vybrat vhodný způsob přechodné fixace pro mokré čištění. Výsledky zkoušek jsou uvedeny v Textové příloze.

9.5 Měření pH papírové podložky

PH papírové podložky bylo měřeno přiložením dotykové elektrody, v kapce demineralizované vody. Bylo měřeno celkem na osmi listech z průběhu knižního bloku, aby byly získány informace o možných změnách pH v různých částech knižního bloku a také k určení jeho průměrné hodnoty. Každý list byl měřen na třech místech. Průměrná hodnota naměřeného pH před restaurováním činí 6,4. Hodnoty pH před a po restaurování jsou k dispozici v Textové příloze č. 15.1.3 a 15.1.5.

9.6 Rozebrání knižního bloku

Před rozebráním byl štětcem mechanicky očištěn hřbet knižního bloku. Na začátku a konci bloku šití již nebylo kompaktní a složky byly zpřeházené. V některých případech byly dvoulisty oddělené od sebe a silně poškozeny. Poškozené listy byly vloženy do papírových obalů, aby se zamezilo nadměrné manipulaci a případným ztrátám fragmentů. Oddělené složky byly seřazeny podle digitalizované verze stejného tisku Národní knihovny.

Nejprve byl zaznamenán způsob šití (viz. grafická příloha), následně byl blok rozebrán. Nitě byly rozstřihávány uprostřed složek a vazy s fragmenty nití umístěny do fragmentů. Byly také zaznamenány všechny chybějící strany a poloha dobových vysprávek.

9.7 Mechanické čištění papírové podložky suchou cestou

Po rozebrání byl každý list z obou stran vyčištěn restaurátorskými gumami wallmaster, jemnými štětci a lokálně grafickými gumami. V případě výskytu trhlin, nebo jiného poškození papírové podložky bylo postupováno velmi opatrně, případně byly použity jen štětce. Jiné ulpělé drobné nečistoty byly jemně odstraněny skalpelem.

9.8 Zkoušky mokrého čištění papírové podložky

Listy knižního bloku byly místy silně znečištěny, objevovaly se ztráty papírové podložky a jiná poškození, papír bylo nutné doklízit a bylo žádoucí dolít ztráty papíroviny papírovou suspenzí. Průměrná hodnota pH byla uspokojivá, nejnižší hodnoty pH se však pohybovaly kolem 5, 5. Bylo tedy zvoleno zařadit proces čištění vodnými systémy. Před zahájením procesu byly provedeny zkoušky, které umožnily zvolit nejvhodnější metody čištění. Testovala se teplota a délka vodní lázně, možnost přidání tenzidu a koncentrace klíždla. K testování byly vybrány čtyři dvoulisty v podobném fyzickém stavu.

Rozměrová stálost papíru se testovala při teplotě 25, 35 a 45 stupňů, po dobu 15 minut. Po vyschnutí papíru nebyly zaznamenány změny velikosti. Při teplotách 35 a 45 stupňů se podařilo odplavit více nečistot. Dále bylo vyzkoušeno koupání ve vodě s přídavkem anionaktivního tenzidu Spolapon AOS s koncentrací 0,1 %. Dvoulist byl poté vložen do lázně s čistou vodou, kde došlo k úplnému vymytí tenzidu. Nebyl patrný rozdíl mezi koupáním dvoulistu pouze ve vodě, nebo ve vodě s tenzidem.

Délka vodní lázně byla určena podle sledování procesu vymývání nečistot. Dle pozorování byla zvolena nejvhodnější délkou prvního koupání doba 15 minut. Po ní následovala ještě desetiminutová lázeň určená k odplavení zbylých nečistot.

Po procesu mokrého čištění byly dvoulisty ponechány zavadnout na filtračním papíru a bylo přistoupeno ke klížení. Papír většiny knižního bloku byl v poměrně dobrém stavu a dle jeho mechanických vlastností nevykazoval potřebu většího doklížení. Byly testovány tři koncentrace klíždla Tylose MH 300 pro možnost srovnání a to 0,3 %, 0,5 % a 1 %. Koncentrace 0,5 % přinesla nejspokojivější výsledek.

9.9 Mokré čištění papírové podložky

Na základě provedených zkoušek bylo přistoupeno k mokrému čištění papírové podložky. Dvoulisty byly pokládány na vodní hladinu na nosiči z netkané textilie Hollytex. Pomocí jemných přírodních štětců bylo podporováno čištění – přetíráním papírů a podporováním cirkulace vody pomocí pohybu štětce. Vysoce poškozené listy byly koupány pouze na nízké vodní hladině, aby nedošlo k oddělení a ztrátě fragmentů.

V případě papírových nosičů se záznamovými prostředky reagujícími na vodu, tedy fialovými razítky Muzea Náchod, byla tato místa nejprve přechodně zafixována. Vzhledem k tomu, že razítka nereagovala na lékařský benzín, byl k fixaci použit nasycený roztok cyklododekanu v benzínu. Vzhledem k velké citlivosti a rozpíjivosti razítek v reakci s vodou, bylo k fixaci přistupováno velmi pečlivě. Nejprve byly nanесeny dvě vrstvy nasyceného roztoku, s přesahy cca 5 milimetrů od okrajů razítek, z obou stran papíru. Toto místo bylo poté zažehleno vyhřívanou restaurátorskou špachtlí, aby byla zajištěna homogenní základní vrstva. Poté byly z každé strany nanесeny další tři vrstvy roztoku. Papír s takto nanесeným fixativem byl s co nejmenším mechanickým namáháním fixovaného místa vykoupán, doklizen a dolit.

9.10 Klížení a dolévání ztrát papírové podložky papírovou suspenzí

Ztráty a poškození papírové podložky se vyskytovaly v průběhu celého bloku. Zejména na začátku a na konci se objevovaly větší ztráty, kdy se dochovaly jen středy listů bez okrajů. Pro doplňování větších ztrát je vhodná právě metoda dolévání papírovou suspenzí. Výhodou je materiálová podobnost doplňku s originálem a podobné mechanické vlastnosti. Také lze upravit barevnost tak, aby působila neutrálně vůči barvě papíru knižního bloku. Další výhodou byla rychlost aplikace a homogenita restaurátorského zásahu.

Papírovina byla nabarvena rybacelovými a Saturnovými barvami. Vycházelo se ze vzorníku Barbory Bartyzálové. K uvedeným poměrům byly dále přidávány malé množství papíroviny potřebné barevnosti tak, aby bylo dosaženo odstínu, který nepůsobil rušivě vůči celkovému tónu knižního bloku.

Dvoulisty byly po zaklížení položeny na hollytexu na dolévací stůl a ztráty byly dolity papírovou suspenzí ve třech až pěti vrstvách. Ztráty v oblasti hřbetů byly dolévány maximálně dvěma vrstvami suspenze, aby nedocházelo k nabývání hmoty ve hřbetní oblasti, které by v kombinaci s hřbetními vysprávkami mohlo způsobit problémy s dalším zpracováním a funkčností knihy. Dolitý list byl nejprve vložen mezi hollytexy a filcy na 3–5 minut do lisu, aby byla odsáta přebytečná vlhkost. Poté byl list lisován mezi lepenkami, které byly po několika hodinách vyměňovány, až do uschnutí dvoulistů. Doplnky byly nakonec zařezány skalpelem, případně zastřiženy nůžkami tak, aby korespondovaly s tvarem a původním formátem dvoulistů.

10.11 Vyspravení hřbetů složek a hřbetních vysprávek, zajištění doplňků a trhlin japonským papírem

Japonský papír byl natónován Saturnovými barvivy (Saturnová hněď L26, Saturnová šed' LRN, Saturnová žlut' LFF 200), do třech odstínů podle barevnosti knižního bloku. Byly použity papíry typu Kouzo 3,6 g/m², Tengujo Kashmir 8,6 g/m² a Mino Tengujo 9 g/m².

Většina hřbetů složek byla vyspravena japonským papírem podle potřeby z jedné, nebo obou stran. K lepení byla použita 4% Tylose MH 6000. Dolitky v oblasti hřbetu byly vždy minimálně z vnější strany fixovány vrstvou japonského papíru.

10.12 Šití knižního bloku

Vyspravené složky byly naskládány ve správném pořadí do bloku. Chybějící listy byly nahrazeny křídélkem z ručního papíru o délce 65 milimetrů. Blok byl znovu ušit spolu s dobovými hřbetními vysprávkami na čtyři pravé dvojité motouzové vazy. Muselo se postupovat tak, aby přespříliš nenabyl. Byl ponechán několik dní v lisu, aby se složky vyvzdušnily. Původní nit byla nahrazena nití ze stejného materiálu (lýko, viz. analýzy). První a poslední tři složky byly ušity na přímo, zbytek ob složku. V průběhu šití byly šité složky v hřbetní oblasti uhlazovány kostkou a přes dřevěnou desku sklepávány kladivem.

10.13 Zaklížení a kulacení hřbetu knižního bloku

Blok byl po všech stranách sklepán o stůl do pravého úhlu a poté ještě dorovnan na stole. Kvůli našití knižního bloku byly složky proloženy lisovacími lepenkami do té míry, aby byly v rovině se hřbetem knižního bloku. Vyrovnaný a zatížený knižní blok byl zaklížen kostním klihem. Přebytky klihu byly vytírány knihařskou kostkou.

Po zaschnutí klihu byl knižní hřbet navlhčen 3% Tylose MH 6000 a zakulacen pomocí kladiva. Kulacení bylo doupraveno v oklepávacím lisu. Hřbet byl dočištěn od přebytečného lepidla a byla na něj aplikována tenká vrstva klihu smíchaného se škrobovým mazem, která byla zahlazena kostkou. Knižní blok byl ponechán do druhého dne v oklepávacím lisu, aby byl zafixován tvar zakulacení.

10.14 Tmelení výletových otvorů červotočů a doplnění chybějících částí desek

Desky byly nejprve mechanicky, pomocí restaurátorských gum Wallmaster, grafické gumy a jemných štětců povrchově vyčištěny, stejně jako fragmenty předsádek nacházející se na přideštích. Fragmenty byly po očištění kostním klihem dolepeny k deskám tak, aby nebyly příliš provlhčeny a nevytvořily se zatekliny.

Zejména na vnějších hranách desek se nacházely výletové otvory po červotočích, které narušovaly a zeslabovaly strukturu a pevnost dřeva. Hloubka otvorů byla nejprve inspektována vložení jehly, aby došlo k případnému odhalení navazujících „chodeb“ po dřevokazném hmyzu. Po vyčištění od pilin byl do otvorů vpraven zakápnutím řídký tmel z kostního klihu a přesátých bukových pilin, s nepatrným přídavkem lněné fermeže. Přidáním fermeže je lehce prodloužena doba vysychání tmelu, a tak i jeho zpracovatelnosti. Pro tmelení větších ztrát byl použit hustší tmel, obsahující větší množství pilin. Byl nanášen ve vrstvách, vždy po zatvrdnutí předchozí vrstvy. V případě materiálových ztrát u vyvrtného otvoru v ploše zadní desky, bylo nutné nejprve nalepit na originál armovací dřívko. Chybějící materiál na vnitřní hraně zadní desky byl dotmelen na armaturu z kolíčku vlepeného do předem vyvrtných otvorů. K lepení armatur byl použit kostní klih. Po nanesení dostatečné vrstvy tmelů, byly doplňky opracovány rašplemi, pilníky a smirkovými papíry, aby doplňovaly tvar originálu.

Největší část dřeva chyběla v pravé dolní hranové části zadní desky, v prostoru pod horní hranou žlábků na fixaci sponového řemínku. Hrany originálu byly nejprve dotmeleny a vybroušeny do roviny a k nim byl na míru vyhotoven doplněk z bukového dřeva s přesahy na vnější strany desky. V místě spojů byly proti sobě vyvrtány otvory, do kterých byly v případě doplňku kličem vlepené bukové kolíčky. Poté byl klíč nanesen na hrany doplňku a do otvorů na originální desce a spoj byl zafixován pomocí svorek. Po zaschnutí lepidla byly rozměry doplňku zarovnány pilníky souběžně s deskou. Doplněk byl barevně zatónován roztokem včelího vosku v lékařském benzínu s přidáním pigmentů. Po aplikaci každé vrstvy bylo místo přešetřeno látkovým hadrem a zafénováno, z důvodu lepšího zafixování barevné vrstvy.

10.15 Čištění a konzervace železných prvků

Hřebíky sloužící k uchycení sponového řemínku k desce i fragment trnové záchytky nacházející se v hraně desky byly pokryty korozními produkty. Koroze byla odstraněna mechanicky suchou cestou dřevěným párátkem. Poté byly kovové prvky zakonzervovány nanesením vrstvy včelího vosku v benzínu a přešetřením látkovým hadříkem.

10.16 Vyspravení usňového řemínku spony

Povrch usně byl nejprve vyčištěn vatovými tampony namáčenými v demineralizované vodě. K fixování trhliny byl použit japonský papír Kawasahi 35 g/m² natónovaný Saturnovými barvivy do vhodného odstínu. Trhlina byla papírem s přesahem několika milimetrů přelepena z obou stran. K lepení byla pro své dobré lepivé schopnosti a pružnost použita vyzina.

10.17 Nasazení desek na knižní blok

Přestože dochované desky byly na první pohled vyrobené pro jiný způsob nasazení, kterým byl knižní blok spojen s deskami na předchozí vazbě, záměrem bylo držet se spíše aktuálního stavu restaurovaného objektu. Vedlo k tomu nedostatek informací o předchozí vazbě (způsob šití, vazby, pokryv, mezivazní přelepy, ořízka...), zachování autenticity stávajícího objektu a jeho typologických prvků, a také fakt, že na první pohled možná méně estetický a nezvyklý způsob nasazení desek tohoto typu bude zcela plnit svou funkci, tak jako by ji plnilo předchozí nasazení desek.

Před nasazením byly kostkou a šídlem důkladně roztřepeny konce motouzů. Poté byly s použitím škrobového mazu podlepeny proužky ručního papíru. Po zaschnutí byl podlep namazán klihem a přiložena deska. Okraje podlepu byly strženy a byly vylepeny první předsádková křídélka. Po zaschnutí lepidla byly vylepena druhá křídélka a kniha byla ponechána přes noc v lisu.

10.18 Kompletace fragmentů a výroba ochranného obalu

Na zrestaurovaný objekt byla na míru vyhotovena ochranná krabice phasebox s krčkem, odpovídající přesně rozměru objektu, aby při manipulaci nedocházelo k jeho pohybu, případně poškozování. K výrobě krabice byly použity lepenky archivní kvality, bez obsahu ligninu a s alkalickou rezervou (AlphaCell, BoxBoard). K lepení bylo použito vodní disperzní lepidlo Akrylep 545. Fragmenty byly vloženy do vyhotovených melinexových obálek a uchyceny suchým zipem Velcro na lepenku Box-board, nebo k ní v případě fragmentů organismu šití přišity nylonovou nití. Součástí krabice je také lepenka s fotografií před a po restaurování a restaurátorským výpisem.

10.19 Závěrečná fotodokumentace a vypracování restaurátorské zprávy

Fotodokumentace byla provedena digitálním fotoaparátem Canon EOS 70D za stabilních světelných podmínek. Pro jejich dosažení byla využita foto místnost se zábleskovými světly. Byl focen jak celkový pohled na objekt, tak detaily jeho typologie, či poškození. Fotografie byly pořízeny s barevnou škálou, sloužící k objektivnějšímu rozeznání barev a případné korekci barevnosti.

11 Seznam použitých materiálů a chemikálií

11.1 Použité materiály

- Japonský papír
- Bukové dřevo, bukové piliny
- Melinex 401 (100% polyesterová folie)
- Alkalická lepenka archivní kvality – BoxBoard 1 mm (100% celulóza bez optických zjasňovadel a ligninu, pH 7,5 – 10, alkalická rezerva < 3%, odolná proti blednutí, součástí disperzní lepidlo bez rozpouštědel a změkčovadel s pH 7)
- Suché zipy
- Filmoplast
- Allphacell 2 mm papírovina

11.2 Použité chemikálie

- Demineralizovaná voda (voda zbavená všech iontově rozpustných látek a křemíku)
- Tylose MH 6000 (methylhydroxyetylcelulosa)
- Cyklododekan ($C_{12}H_{24}$)
- Etanol (C_2H_6O)
- 0,1 % Spolapon AOS 146 (anionaktivní tenzid)
- Tylose MH 300 (methylhydroxyetylcelulosa)
- Tylose MH 6000 (methylhydroxyetylcelulosa)
- Azobarviva (saturnové barvy) – Saturnová žlut' LFF 200, Saturnová hněd' L2G, Saturnová šed' LRN (Synthesia Pardubice)
- Kostní a kožní klíh
- Pšeničný škrob
- Včelí vosk
- Lékařský benzín

- Vyzina

- Paraloid

- Toluén

11.3 Pomocné materiály

- Sterilní vatový tampon (mikrobiologické stěry)

- Vatové tyčinky (100 % bavlna)

- Wallmaster (100 % latexová guma)

- Hollytex 33 g/m² (netkaná textilie, 100 % polyester bez obsahu kyselin)

- Hollytex 81 g/m² (netkaná textilie, 100 % polyester bez obsahu kyselin)

- Bílá dřevitá lepenka s vysokým obsahem ligninu (lisování)

- Filc (100 % vlna)

- Balicí papír 90 g/m²

12 Doporučené podmínky uložení

Knihu je nutné uchovávat v těchto klimatických podmínkách:

Relativní vlhkost 45–50 % (± 5 % za 24 hodin)

Teplota 16–18 °C (± 2 °C za 24 hodin)

Při vystavování:

Intenzita osvětlení max. 150 lx

Osvit 50 000 lx·h za rok

Zrestaurovaný objekt doporučuji uchovávat v ochranném pouzdře ve vodorovné poloze. Při listování doporučuji používat ochranné rukavice a podkládací klíny, aby bylo zamezeno nadměrnému namáhání knižního hřbetu. Dále objekt doporučuji chránit před prachem, přímým slunečním světlem, nadměrnou vlhkostí a prudkými změnami klimatických podmínek (relativní vlhkosti, teploty).

13 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo komplexní restaurování starého tisku, aktuálně uloženého v muzeu Náchodska. Jednalo se o český tisk z roku 1700. Papírová podložka knižního bloku byla značně poškozena, šití nebylo funkční a tisk nebyl dostatečně chráněn. Vykonáním komplexního restaurátorského zásahu, byly dosaženy vytyčené cíle, tedy navrácení tisku ochrany a funkčnosti, zamezení urychlení dalších degradačních procesů a rizik ztráty fragmentů během manipulace. Tisk byl zrestaurován podle typologických prvků své barokní převazby.

Rozšířená část práce byla věnována průzkumu grafické výzdoby knihy, jejímu původu a rozšíření v dalších tiscích. Během rešerše jsem narazila na neúplné informace, které bylo třeba si dohledat a na drobné rozpory v informacích získaných z jednotlivých zdrojů. Nakonec se podařilo je spojit v logickou posloupnost výskytu ilustrací, uvedenou v bakalářské práci.

14 Seznam použité literatury

ĎUROVIČ, Michal. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. V Praze: Paseka, 2002.

BARTÁK, Jan a Vladimír KRAUS. *Typografové 1468-1939*. Praha: Naše vojsko, 1996.

BOHATCOVÁ, Mirjam. *Česká kniha v proměnách staletí*. V Praze: Panorama, 1990.

FORTELNÁ, Irena. *Komplexní restaurování jednodílné Bible kralické z roku 1613*. Litomyšl, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování.

KOUCKÁ, Vladimíra. *Srovnání Kroniky České Václava Hájka z Libočan a Poselkyně starých příběhů českých Jana Beckovského*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Universita Karlova, Pedagogická fakulta.

MYSLIVEČEK, Milan. *Panoptikum symbolů, značek a znamení*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001.

SCHWARZENBERG, Karel. *Heraldika*. Praha: Vyšehrad, 2007

VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století* 2. vyd. Praha: Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově, 2008. Bibliotheca Strahoviensis.

VOLF, Josef. *Dějiny českého knihtisku do roku 1848*. V Praze: Vydal Arthur Novák, 1926.

MATĚJÍČEK, Antonín. *Ilustrace*. Jan Štenc. Praha. 1931

Osobní korespondence s Mgr. Lucií Heilandovou (Moravská zemská knihovna)

15 Textová příloha

15.1 Seznam textových příloh

15.1.2 Mikrobiologické zkoušky

15.1.3 Měření pH papírové podložky – před restaurováním

15.1.4 Zkoušky rozpíjivosti a stability barevných vrstev

15.1.5 Měření pH papírové podložky – po restaurování

15.1.6 Chemicko-technologický průzkum

15.1.7 Měření teploty smrštění kolagenových vláken usňového pokryvu

15.1.2 Mikrobiologické zkoušky

MIKROBIOLOGICKÉ ZKOUŠKY

Klára Vančíková Místo odběru: knižní blok Fakulta restaurování Univerzity Pardubice Ivan Kopáček	Materiál: Stěry provedeny sterilním vatovým tampónem, na dřevěné špejli
Datum provedení: odběr 4. 12. 2018; začátek mikrobiologické analýzy 6. 12. 2018	

Provedené zkoušky:

Pomocí sterilních vatových tampónů byly provedeny stěry části analyzovaných předmětů. Pevné částice získané tímto způsobem byly přeneseny roztěrem na povrch kultivační půdy MALT. Inkubace 7 dní při laboratorní teplotě.

Výsledky: po kultivaci nebyla zjištěna kontaminace mikroskopickými vláknitými houbami.

Závěr: není potřeba provádět desinfekční zásah.

Datum: 17. 12. 2018

Podpis: doc. Ing. Marcela Pejchalová,
Ph.D.

15.1.3 Měření pH papírové podložky – před restaurováním

Měření pH papírové podložky před restaurováním			
označení strany	levý horní roh	střed	pravý horní roh
b3	6,14	6,24	6,07
15	6,43	5,74	6,15
48	5,75	6	6,1
313	6,45	6,25	5,6
389	5,91	5,66	6,29
555	5,8	6,04	6,6
763	6,16	5,47	6,26
Register D	6,48	6,44	6,89

15.1.4 Zkoušky rozpíjivosti a stability barevných vrstev

Zkoušky rozpíjivosti a stability barevných vrstev				
	fialové razítko	černé razítko	tužka	tiskařská barva černá
Ethanol	ano	Ano	ne	ne
Voda	ano	Ne	ne	ne
mechanický otěr	ne	Ne	ano	ne
lékařský benzín	ne	Ne	ne	ne

15.1.5 Měření pH papírové podložky – po restaurování

Měření pH papírové podložky po restaurování			
označení strany	levý horní roh	Střed	pravý horní roh
b3	7,04	7,29	7,07
15	7,06	7,06	7,22
48	7,3	7,23	7,09
313	7,05	7,14	6,78
389	7,23	6,98	7,12
555	7,39	7,25	7,16
763	7,37	7,36	7,29
Register D	7,15	7,09	7,12

15.1.6 Chemicko-technologický průzkum

Chemicko-technologický průzkum

Zadavatel průzkumu

Klára Vančíková, studentka 4. ročníku bakalářského studia, k.vancikova@seznam.cz

MgA. Ivan Kopáček, vedoucí práce, ivan.kopacik@upce.cz

Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů

Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Specifikace, lokalizace objektů

Kronika česká, Okresní muzeum Náchod, bakalářská práce

Zadání průzkumu, odběr vzorků

Určit vlákninové složení šesti vzorků nitě, motouzu a papírů. Dále určit druh činění jednoho vzorku usně a identifikovat typ pečtního vosku z vysrávky.

Tabulka 1 Přehled odebraných vzorků a specifikace analýz.

Vzorek	Označení, lokalizace, popis	Chemicko-technologický průzkum
KV 1	vzorek usně z pokryvu zadní desky	stanovení typu činění usně
KV 2	vzorek nitě z šití knižního bloku	stanovení vlákninového složení
KV 3	vzorek motouzu	stanovení vlákninového složení
KV 4	vzorek papíru knižního bloku	stanovení vlákninového složení
KV 5	vzorek papíru z křídélek knižního bloku	stanovení vlákninového složení
KV 6	vzorek papíru z křídélka přední desky	stanovení vlákninového složení
KV 7	vzorek papíru z přideštiny přední desky	stanovení vlákninového složení
KV 8	vzorek pečtního vosku z vysrávky na str. 313	FTIR analýza

Zpráva z chemicko-technologického průzkumu

Autor: Ing. Jiří Kmošek

Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Počet stran dokumentace: 5 stran

Datum vyhotovení: 9. 3. 2019

Metodika průzkumu

Stanovení vlákninového složení

Stanovení vlákninového složení vzorků probíhalo dle normy ČSN ISO 9184. Vzorky byly ručně mechanicky rozvlákněny na podložním sklíčku v kapce destilované vody. Po nanesení vzorků na podložní sklíčka a odpaření vody byla vlákna zakápnuta vybarvovacím činidlem a zakryta krycím sklíčkem. Pro kvalitativní i kvantitativní rozlišení mezi buničinami, dřevovinami a hadrovinami byla použita Herzbergova zkouška. Sklíčka se zabarvenými vlákny byla umístěna pod mikroskopem a prohlížena při násobném zvětšení v procházejícím a polarizovaném světle. K pozorování byl použit polarizační mikroskop Eclipse LV100D-U (Nikon) s digitálním fotoaparátem EOS 1100D (Canon). Data byla vyhodnocována v programu NIS-ELEMENTS D. Určení druhu rostliny, jejíž vlákna byla použita k výrobě papíru, byla provedena na základě pozorování morfologických znaků vláken pod mikroskopem a jejich porovnáním s dostupnými standardy. U dlouhých vláken byla provedena zkouška směru zákrutu jednotlivých vláken při jejich dehydrataci, umožňující rozlišení mezi skupinou lněných a konopných vláken.

Průzkum metodou FTIR

Určení neznámé látky bylo provedeno metodou infračervené spektrometrie s Fourierovou transformací (FTIR). Analýzy byly provedeny na FTIR spektrometru Nicolet 380 s ATR diamantovým krystalem (Thermo-Nicolet, USA). Parametry ATR analýzy byly: spektrální rozsah $4000 - 400 \text{ cm}^{-1}$, rozlišení 4 cm^{-1} , počet akumulací spekter 64. Získané infračervené spektrum bylo zpracováno programem Omnic 7.1 (Nicolet Instruments Co., USA). V případě analýz infračervenou spektroskopií bylo malé množství studovaného vzorku bez další úpravy přiloženo na měřicí plochu ATR krystalu a analyzováno. Získané infračervené spektrum bylo porovnáno s databází známých spekter standardů.

Stanovení typu činění usně

Důkazová zkouška na činění vzorku usně pomocí přírodních tříslovin byla provedena reakcí usně s železnatými solemi. Z rubové strany vzorku bylo tupou stranou skalpelu odebráno několik vláken. Tato vlákna byla rozdělena do dvou skupin a umístěna na hodinová sklíčka. Obě skupiny vláken byly zvlhčeny kapkou destilované vody a překryty krycím sklíčkem. K jednomu ze vzorků byl přikápnut testovací roztok FeCl_2 (2% roztok) v destilované vodě a byly pozorovány barevné změny vláken usně. Výskyt přírodních tříslovin dokazují tmavě zbarvené – šedomodré až černé – produkty reakce Fe^{2+} s fenolickými skupinami tříslovin.

Výsledky stanovení vlákninového složení

Vzorek nitě z šití knižního bloku (KV_2) je tvořen nerozemletými lýkovými vlákny lnu (Obrázek 1 a 2). Vzorek motouzu (KV_3) je tvořen nerozemletými lýkovými vlákny konopí (Obrázek 3 a 4). Vzorek papíru knižního bloku (KV_4) je tvořen rozemletými lýkovými vlákny jednoletých rostlin (Obrázek 5 a 6). Vzorek papíru z křidélek knižního bloku (KV_5) je tvořen rozemletými lýkovými vlákny jednoletých rostlin (Obrázek 7 a 8). Ve vzorku se ojediněle vyskytují i modře obarvená lýková vlákna jednoletých rostlin. Vzorek papíru z křidélka přední desky (KV_6) je tvořen rozemletými lýkovými vlákny jednoletých rostlin (Obrázek 9 a 10). Vzorek papíru z přičeští přední desky (KV_7) je tvořen rozemletými lýkovými vlákny jednoletých rostlin (Obrázek 11 a 12). Jako zdroj lýkových vláken jednoletých rostlin je možné uvažovat vlákna lnu, konopí, juty nebo kopřivy, získávaná nejčastěji recyklací starých hadrů. Přesnější identifikaci vláken bohužel nebylo možné provést na základě pozorování charakteristických morfologických znaků.

Obrázek 1 Vlákninové složení vzorku KV_2, Herzbergova zkouška.

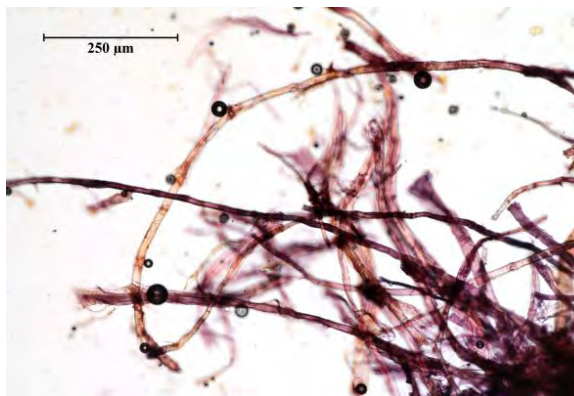
Obrázek 2 Vlákninové složení vzorku KV_2, Herzbergova zkouška.

Obrázek 3 Vlákninové složení vzorku KV_3, Herzbergova zkouška.

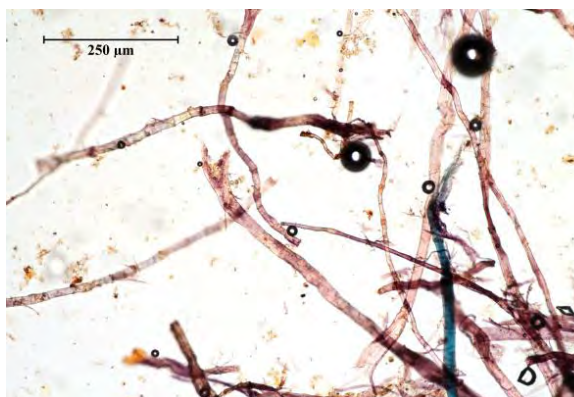
Obrázek 4 Vlákninové složení vzorku KV_3, Herzbergova zkouška.

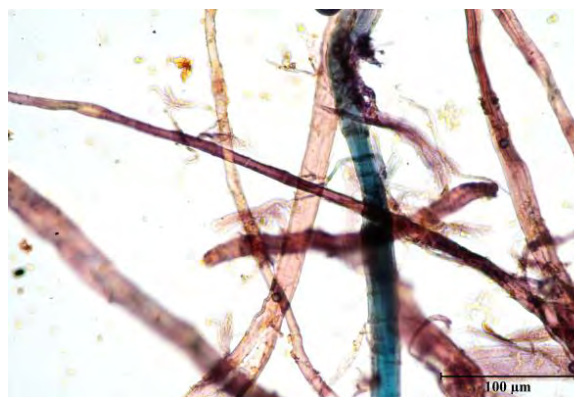
Obrázek 5 Vlákňinové složení vzorku KV_4, Herzbergova zkouška.

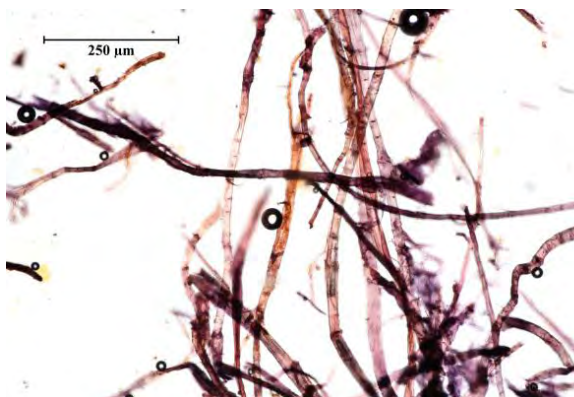
Obrázek 6 Vlákňinové složení vzorku KV_4, Herzbergova zkouška.

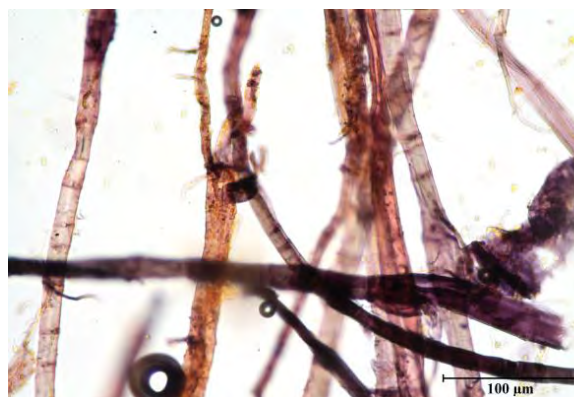
Obrázek 7 Vlákňinové složení vzorku KV_5, Herzbergova zkouška.

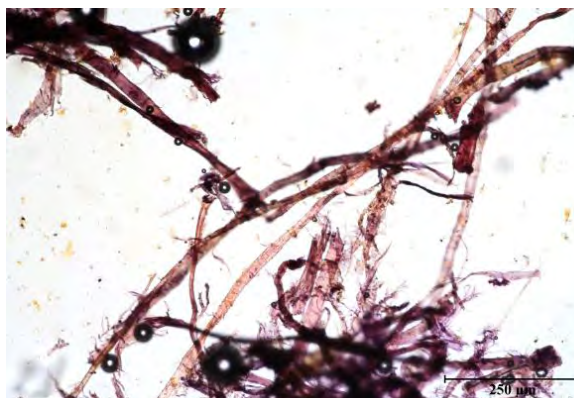
Obrázek 8 Vlákňinové složení vzorku KV_5, Herzbergova zkouška.

Obrázek 9 Vlákňinové složení vzorku KV_6, Herzbergova zkouška.

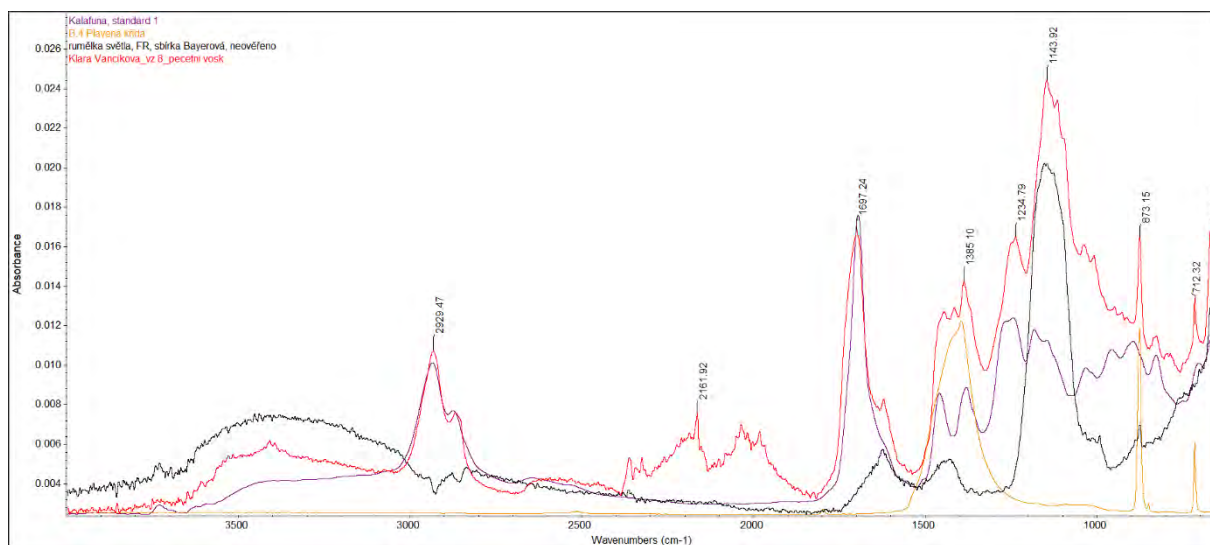
Obrázek 10 Vlákňinové složení vzorku KV_6, Herzbergova zkouška.

Obrázek 11 Vlákničné složení vzorku KV_7, Obrázek 12 Vlákničné složení vzorku KV_7, Herzbergova Herzbergova zkouška.

Výsledky FTIR analýzy

FTIR analýzou práškového vzorku pečetiho vosku bylo zjištěno, že se jedná o látku na bázi přírodních pryskyřic, s největší pravděpodobností o kalafunu (Obrázek 13). V FTIR spektru nebyly identifikovány žádné pásy, které by bylo možné přiřadit k přírodním voskům a nejedná se tedy o voskovou, ale pryskyřičnou pečeť. V FTIR spektru byly dále určeny pásy látek na bázi CaCO_3 (křída) a HgS (rumělka). Křída byla pravděpodobně použita jako plnivo a rumělka jako červený pigment.

Obrázek 13 FTIR spektrum vzorku pečetiho vosku (KV_8) a standardů kalafuny, plavené křídý a rumělky.

Výsledky stanovení typu činění usně

Důkazová zkouška na činění vzorku usně (KV_1) pomocí přírodních tříslovin nebyla průkazná. Změna barevnosti vzorku rozvlákněné usně po aplikaci železnaté soli se projevila pouze minimálním zbarvením vláken usně do tmavších odstínů (Obrázek 14 a 15). Na základě této zkoušky není možné určit, jestli se jedná o třísločiněnou useň.

Obrázek 14 Vzorek rozvlákněné usně KV_1 bez provedené důkazové zkoušky.

Obrázek 15 Vzorek rozvlákněné usně KV_1 po provedené důkazové zkoušce.

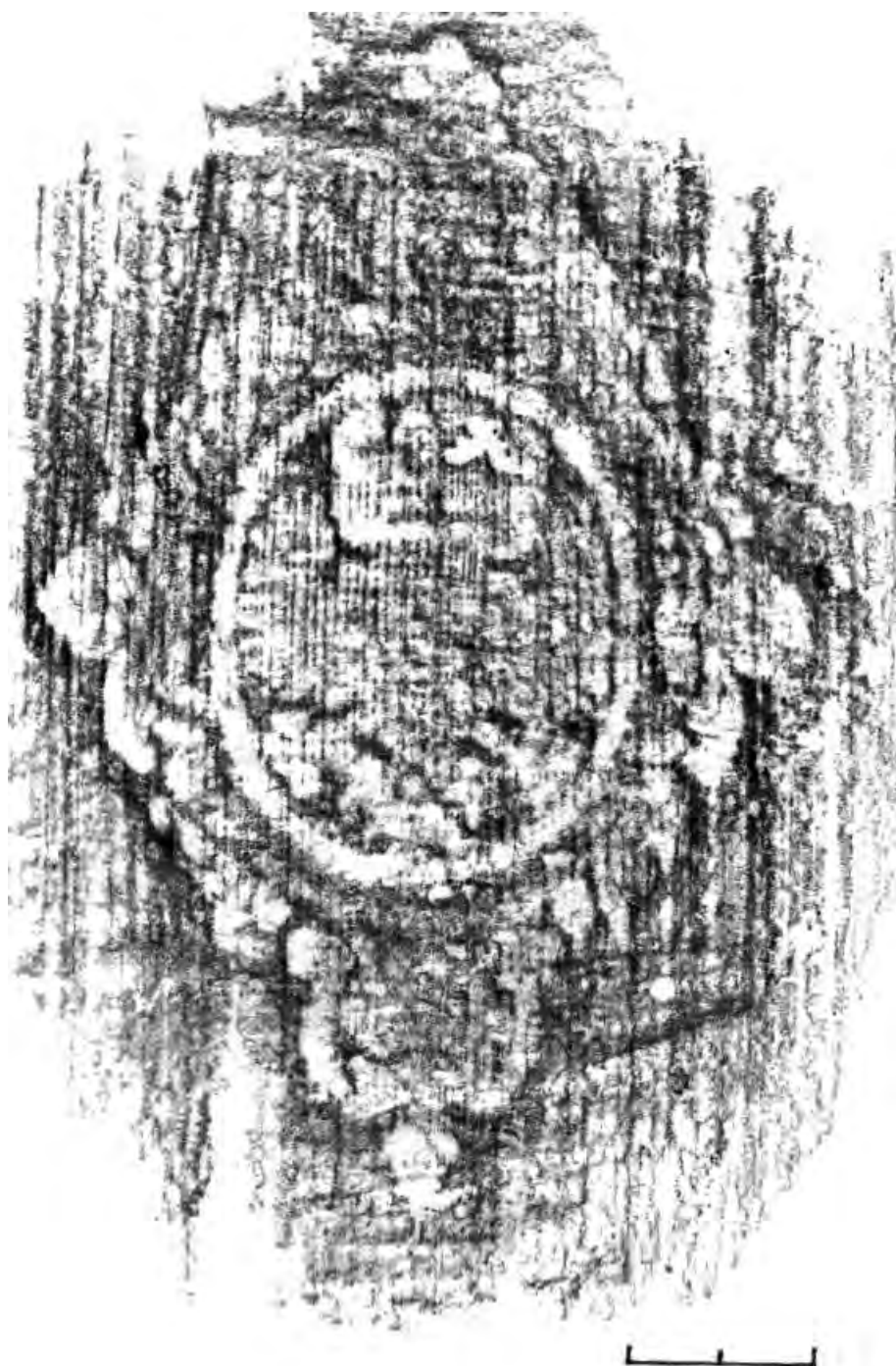
16 Grafická příloha

16.1 Seznam grafických příloh

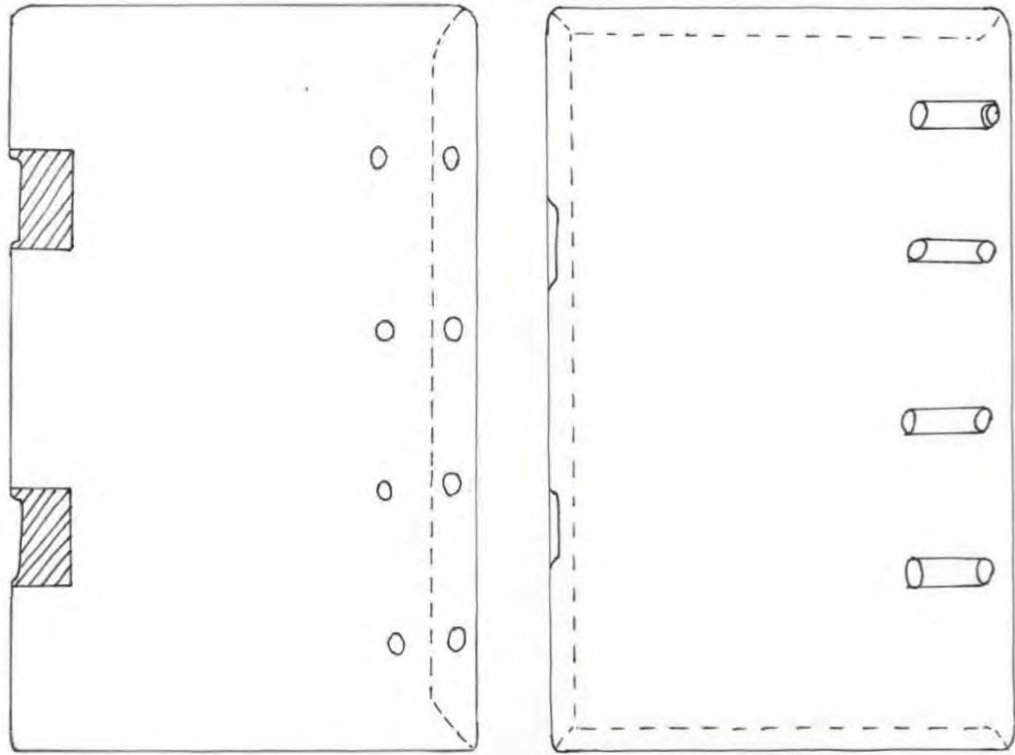
16.1.1 Frotáž barokního supralibra vytlačeného v desce

16.1.2 Nákres zhranění desek

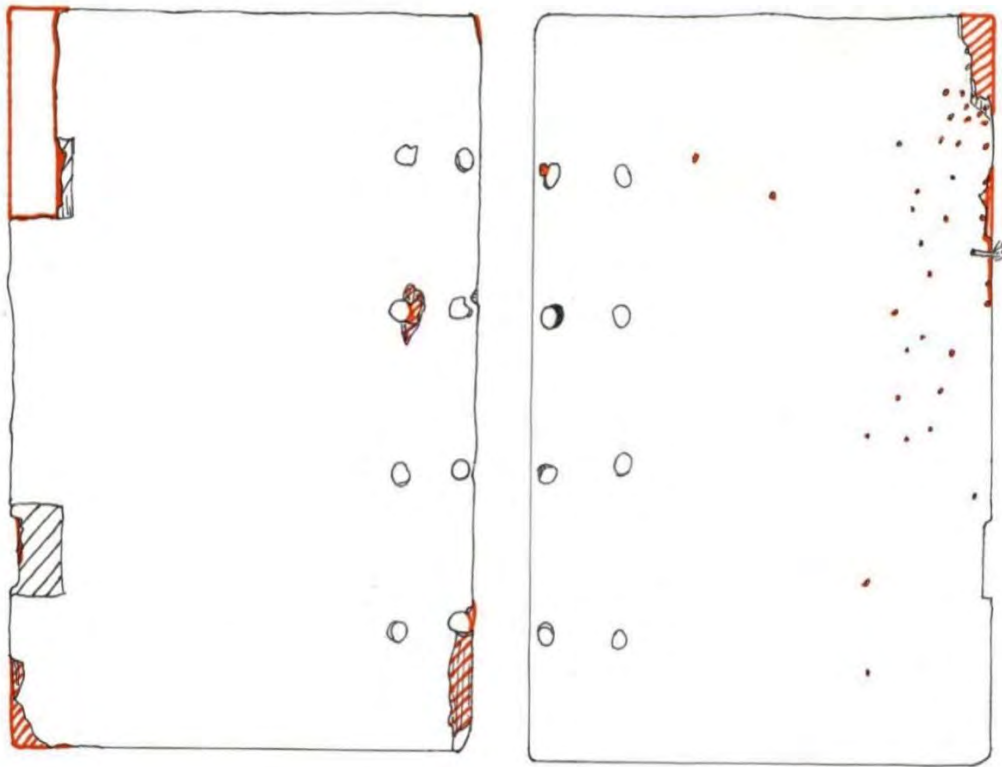
16.1.3 Nákres poškození desek a umístění tmelu a dřevěného doplňku

16.1.1 Frotáž barokního supralibra vytlačeného v desce

16.1.2 Nákres zhranění desek

16.1.3 Nákres poškození desek a umístění tmelu a dřevěného doplňku

17 **Obrazová příloha**

17.1 Seznam obrazových příloh

17.2 Srovnání portrétů Praotce Čecha

Obrázek 1 Elogia Ducum Beomis (Praha 1629)

Obrázek 2 Imago principum Bohemiae (Praha 1673)

Obrázek 3 Miscellanea historica (1687)

Obrázek 4 Poselkyně příběhův českých (1700)

17.3 Srovnání portrétů v dílech Miscellanea historica Bohuslava Balbína a Gloria Majestas Jana Floriána Hammerschmidta

Obrázek 5 Porovnání Gloria et Majestas (vlevo) a Miscellanea historica (Moravská zemská knihovna)

Obrázek 6 Porovnání Gloria et Majestas (vlevo) a Miscellanea historica (Moravská zemská knihovna)

17.4 Ilustrace Poselkyně příběhův českých

Obrázek 7 Kněžna Libuše, kartuš s divými muži (ze s. 27)

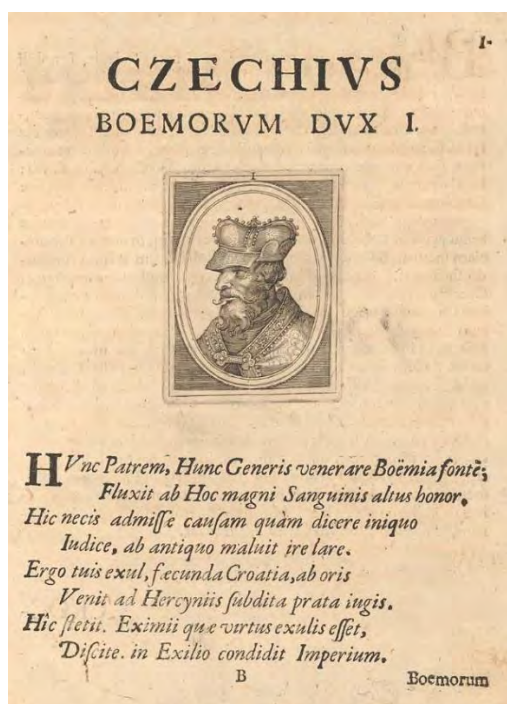
Obrázek 8 Svatý Václav, kartuš s maskaronem (ze s. 142)

Obrázek 9 Jiří Čáslavský, mapa dolů Kutné hory

Obrázek 10 Petr Timmerer, chrám v. Barbory

Obrázek 11 signet tiskaře Jeřábka

17.2 Srovnání portrétů Praotce Čecha

Obrázek 1 Elogia Ducum Beomis (Praha 1629)

Obrázek 2 Imago principum Bohemiae (Praha 1673)

Obrázek 3 Miscellanea historica (1687)

Obrázek 4 Poselkyně příběhův českých (1700)

Obrázek 5 Porovnání Gloria et Majestas (vlevo) a Miscellanea historica (Moravská zemská knihovna)

Obrázek 6 Porovnání Gloria et Majestas (vlevo) a Miscellanea historica (Moravská zemská knihovna)

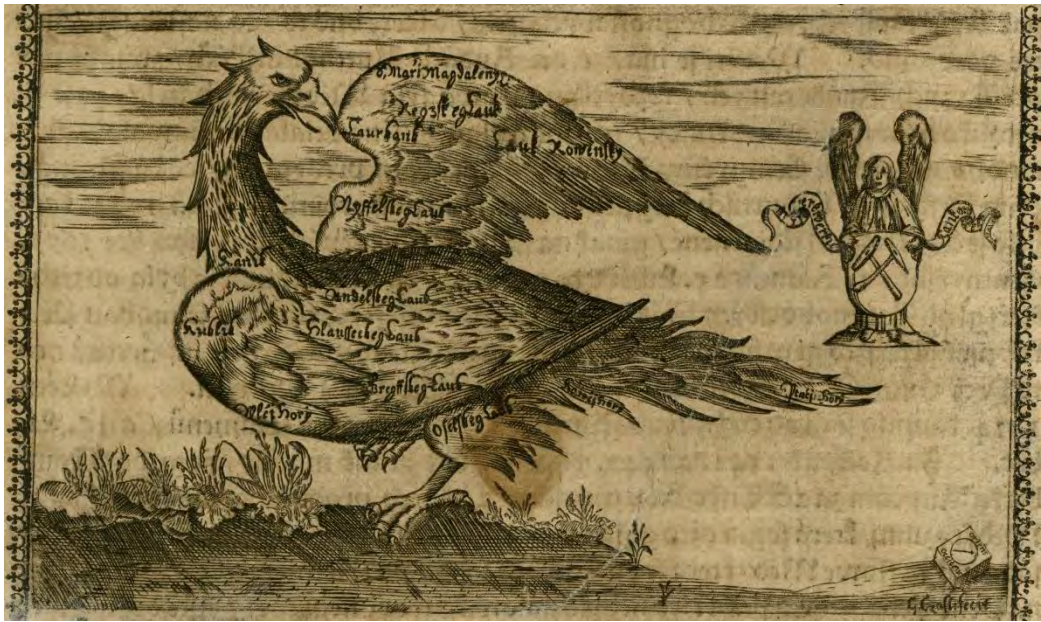

Obrázek 7 Kněžna Libuše, kartuš s divými muži (ze s. 27)

Obrázek 8 Svatý Václav, kartuš s maskaronem (ze s. 142)

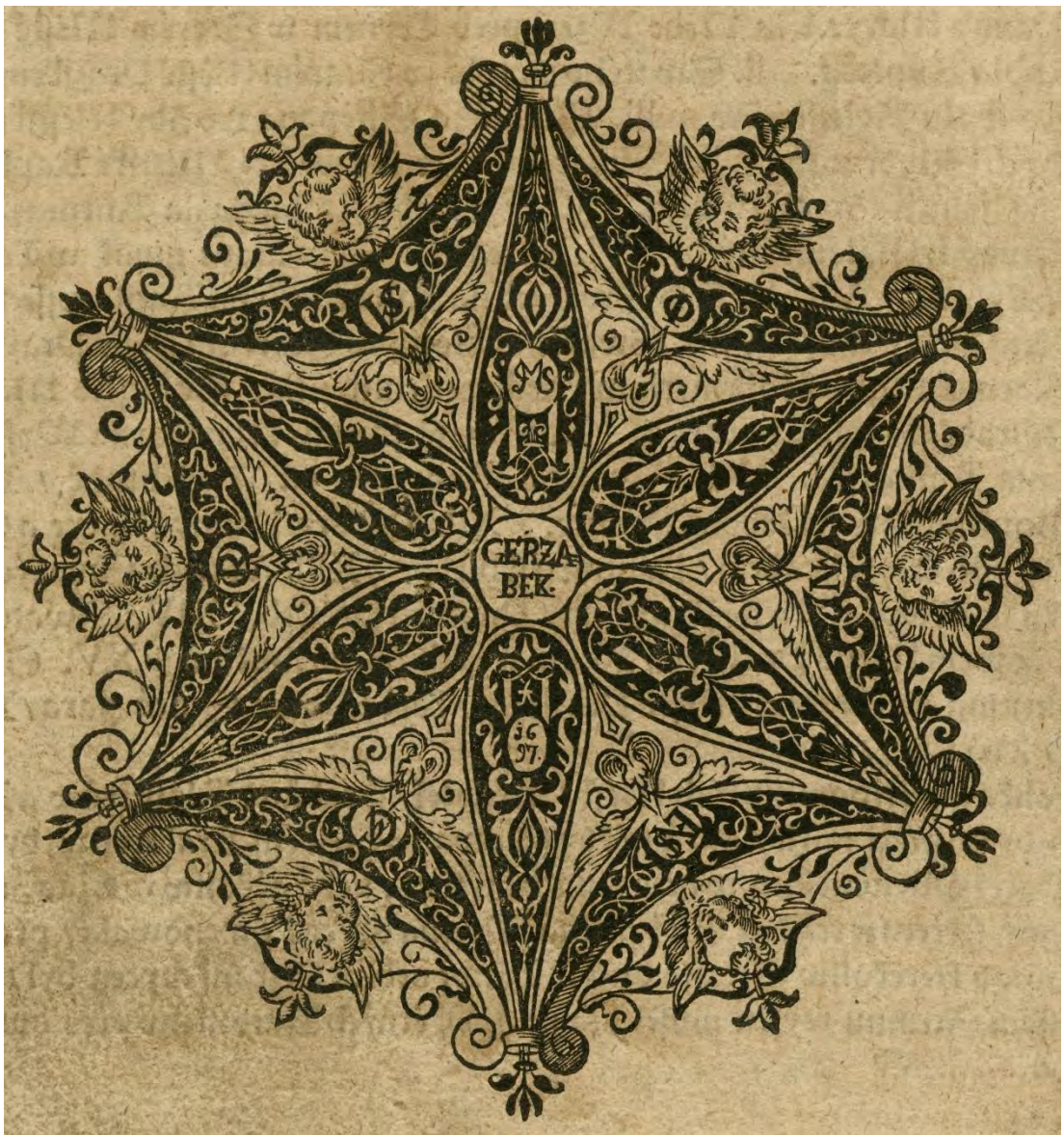
Obrázek 8 Václav třetí, kartuš s bitevními výjevy (ze s.363) Karel IV, kartuš s císařskými symboly (ze s. 533)

Obrázek 9 Jiří C. slavský, mapa dolů Kutné hory

Obrázek 10 Petr Timmerer, chrám v. Barbory

Obrázek 11 signet tiskaře Jeřábka

18 Fotodokumentace

Obrázek 1 Celkový pohled přední a spodní ořízku (přední deska) – stav před restaurováním

Obrázek 2 Celkový pohled přední a spodní ořízku (přední deska) – stav po restaurování

Obrázek 3 Celkový pohled na knižní hřbet a horní ořízku (přední deska) – stav před restaurováním

Obrázek 4 Celkový pohled na knižní hřbet a horní ořízku (přední deska) – stav po restaurování

Obrázek 5 Celkový pohled na přední desku – stav před restaurováním

Obrázek 6 Celkový pohled na přední desku – stav po restaurování

Obrázek 7 Celkový pohled na zadní desku – stav před restaurováním

Obrázek 8 Celkový pohled na zadní desku – stav po restaurování

Obrázek 9 Pohled na přední ořízku – stav před restaurováním

Obrázek 10 Pohled na přední ořízku – stav po restaurování

Obrázek 11– Pohled na hřbet knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 12 Pohled na hřbet knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 13 Pohled na horní ořízku – stav před restaurováním

Obrázek 14 Pohled na hřbet knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 15 Pohled na dolní ořízku – stav před restaurováním

Obrázek 16 Pohled na dolní ořízku – stav po restaurování

Obrázek 17 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 18 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 19 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 20 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 21 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 22 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 23 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 24 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 25 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 26 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 27 Pohled do knižního bloku (titulní list) – stav před restaurováním

Obrázek 27 Pohled do knižního bloku (titulní list) – stav před restaurováním

Obrázek 28 Pohled do knižního bloku (titulní list) – stav před restaurováním

Obrázek 29 Detail vnější hrany přední desky – stav před restaurováním

Obrázek 30 Detail vnější hrany přední desky – stav po restaurování

Obrázek 31 Pravý dolní roh zadní desky – stav před restaurováním

Obrázek 32 Pravý dolní roh zadní desky – stav po restaurování

Obrázek 33 Detail knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 34 Detail knižního bloku – stav po restaurováním

Obrázek 35 Detail sponového řemínku - stav před restaurováním

Obrázek 36 Detail sponového řemínku - stav po restaurování

Obrázek 37 - Fixace razítka cyklododekanem

Obrázek 38 - Mokrý čistění papírové podložky

Obrázek 39 - Dolévání papírové podložky papírovou suspenzí

Obrázek 40 - Šití knižního bloku

Obrázek 41 Klížení hřbetu knižního bloku

Obrázek 42 Roztřeptání motouzových vazů

Obrázek 43 Lepení předsádkových křidélek kostním kličem

Obrázek 44 Tmelení dřevěné desky

Obrázek 45 Vyhotovený dřevěný doplněk

Obrázek 46 Tónování dřevěného doplňku včelím voskem v benzínu s pigmenty

Obrázek 47 Kniha a fragmenty ve phaseboxu s krčkem

Obrázek 48 Kniha a fragmenty ve phaseboxu s krčkem

Obrázek 1 Celkový pohled přední a spodní ořízku (přední deska) – stav před restaurováním

Obrázek 2 Celkový pohled přední a spodní ořízku (přední deska) – stav po restaurování

Obrázek 3 Celkový pohled na knižní hřbet a horní ořízku (přední deska) – stav před restaurováním

Obrázek 4 Celkový pohled na knižní hřbet a horní ořízku (přední deska) – stav po restaurování

Obrázek 5 Celkový pohled na přední desku – stav před restaurováním

Obrázek 6 Celkový pohled na přední desku – stav po restaurování

Obrázek 7 Celkový pohled na zadní desku – stav před restaurováním

Obrázek 8 Celkový pohled na zadní desku – stav po restaurování

Obrázek 9 Pohled na přední ořízku – stav před restaurováním

Obrázek 10 Pohled na přední ořízku – stav po restaurování

Obrázek 11– Pohled na hřbet knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 12 Pohled na hřbet knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 13 Pohled na horní ořízku – stav před restaurováním

Obrázek 14 Pohled na hřbet knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 15 Pohled na dolní ořízku – stav před restaurováním

Obrázek 16 Pohled na dolní ořízku – stav po restaurování

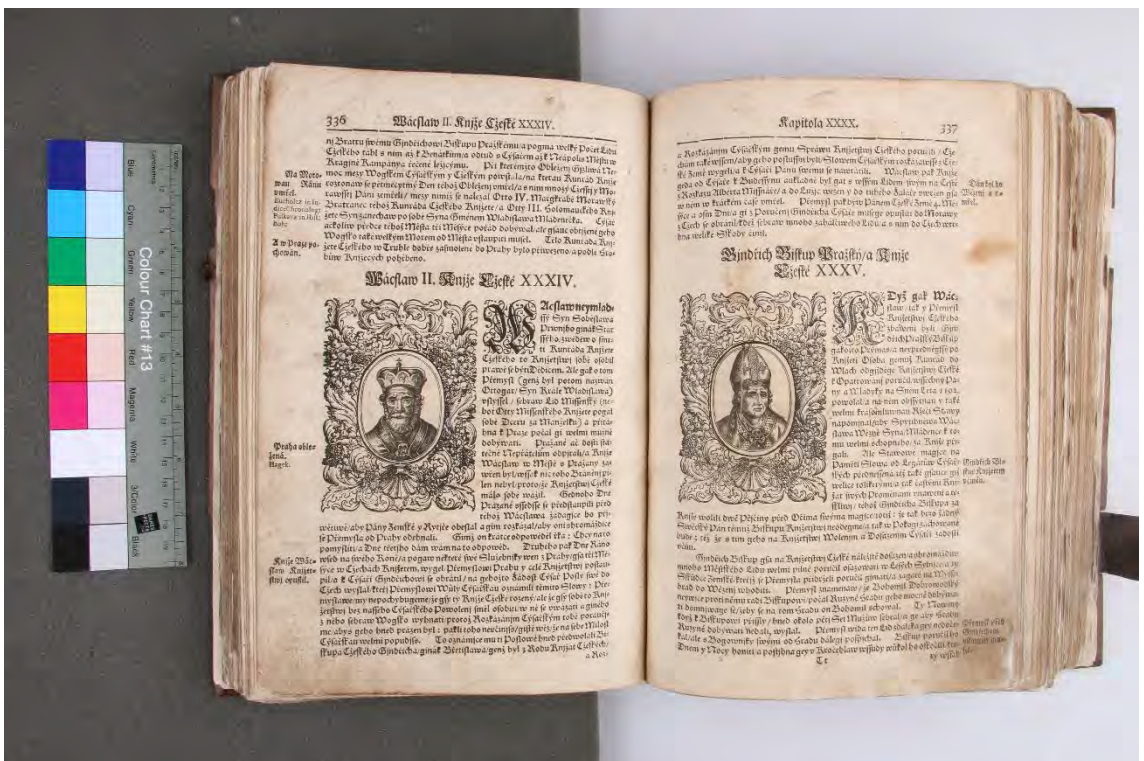
Obrázek 17 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

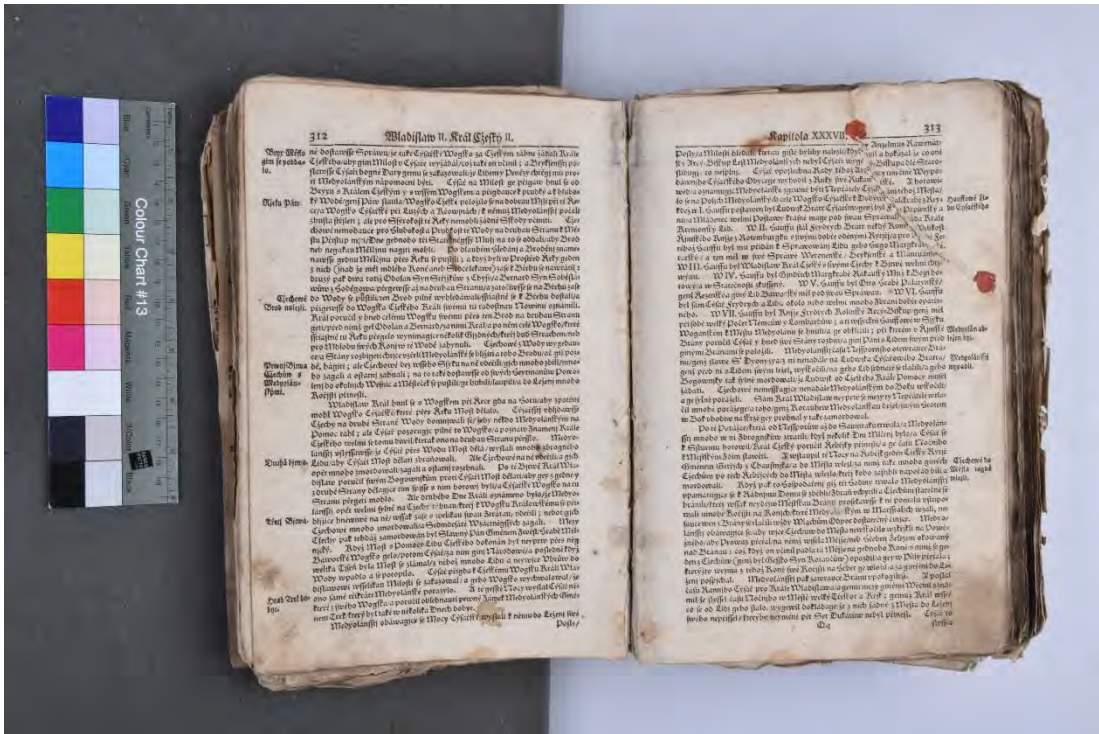
Obrázek 18 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

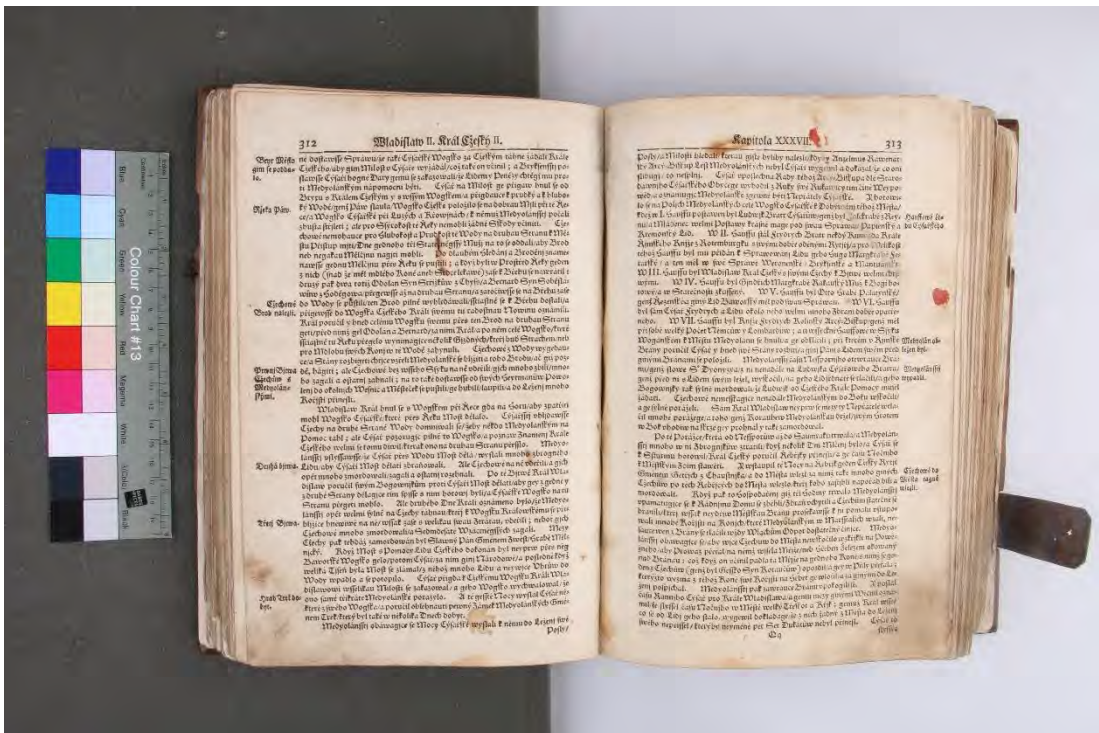
Obrázek 19 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 20 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

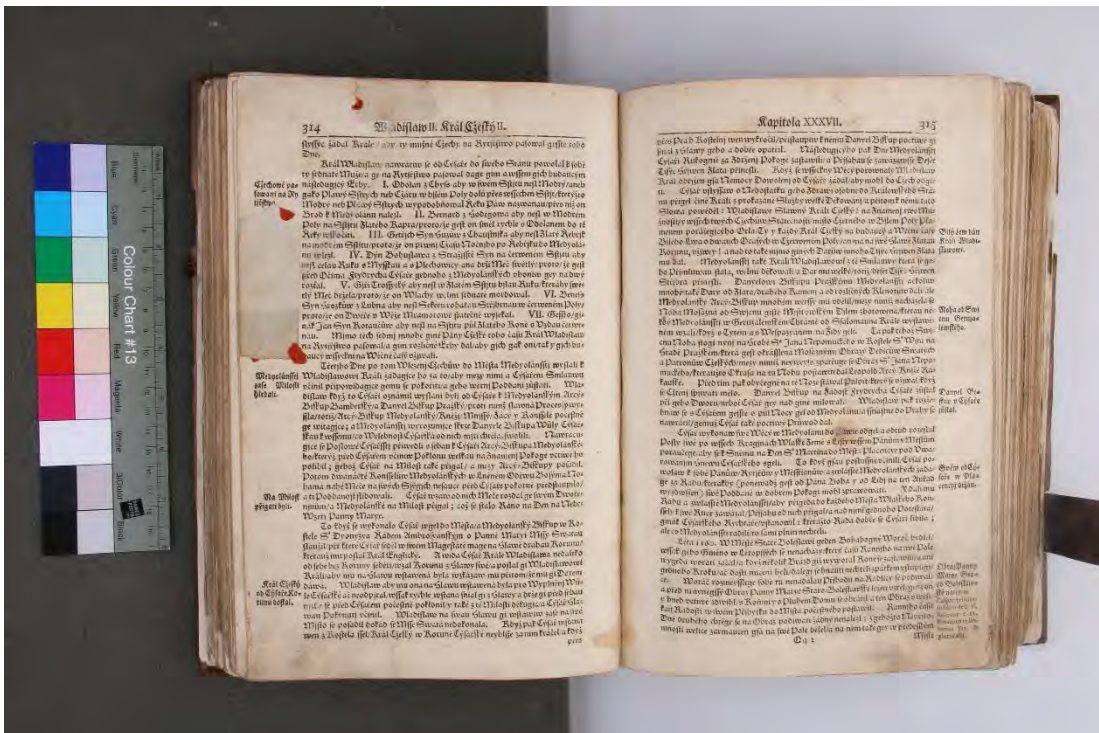
Obrázek 21 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

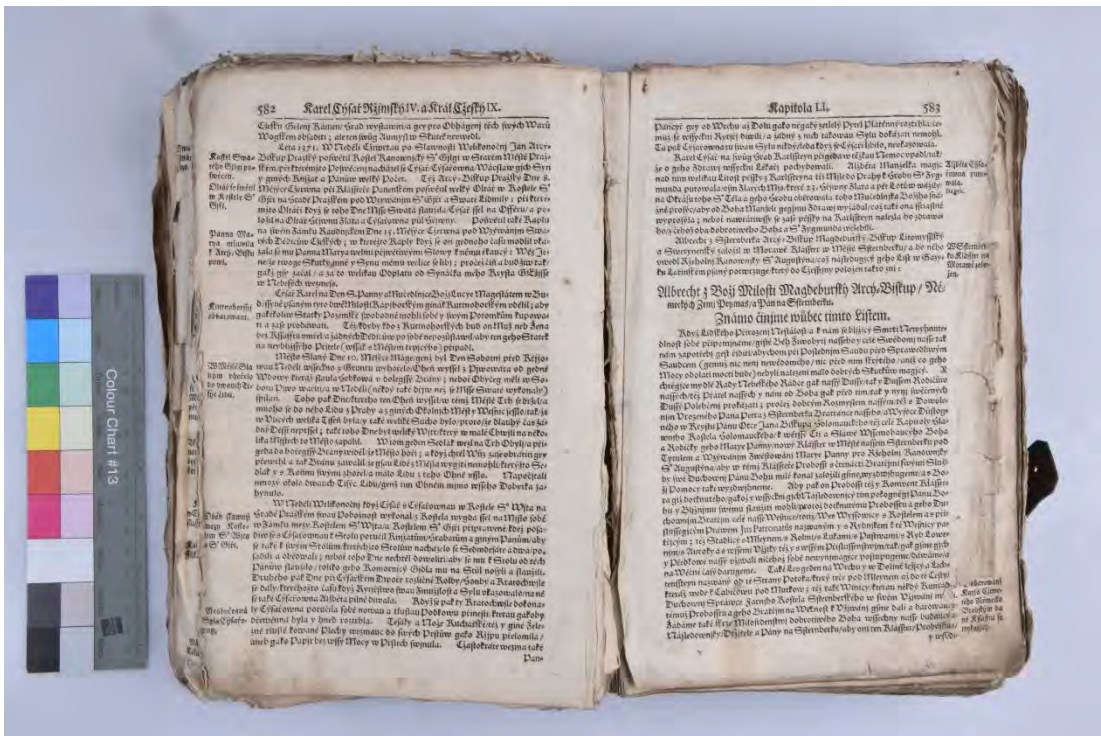
Obrázek 22 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

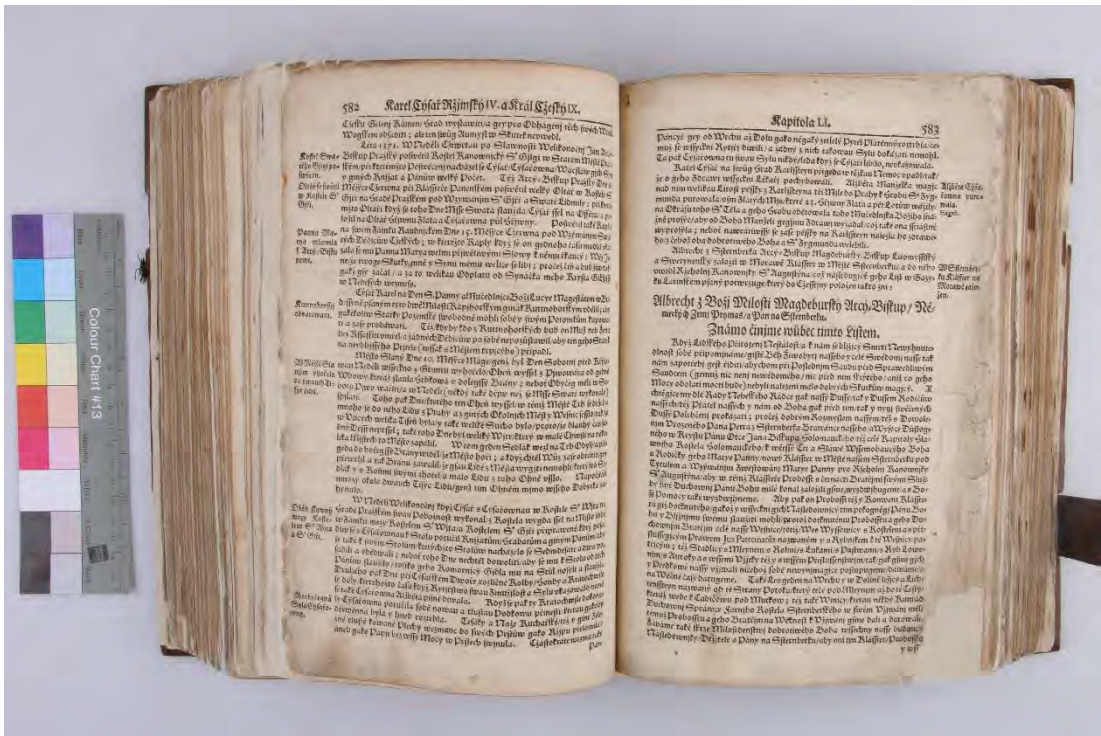
23 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 24 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 25 Pohled do knižního bloku – stav před restaurováním

Obrázek 26 Pohled do knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 27 Pohled do knižního bloku (titulní list) – stav před restaurováním

Obrázek 28 Pohled do knižního bloku (titulní list) – stav před restaurováním

Obrázek 29 Detail vnější hrany přední desky – stav před restaurováním

Obrázek 30 Detail vnější hrany přední desky – stav po restaurování

Obrázek 31 Pravý dolní roh zadní desky – stav před restaurováním

Obrázek 32 Pravý dolní roh zadní desky – stav po restaurování

Obrázek 33 Detail knižního bloku – stav před restaurováním

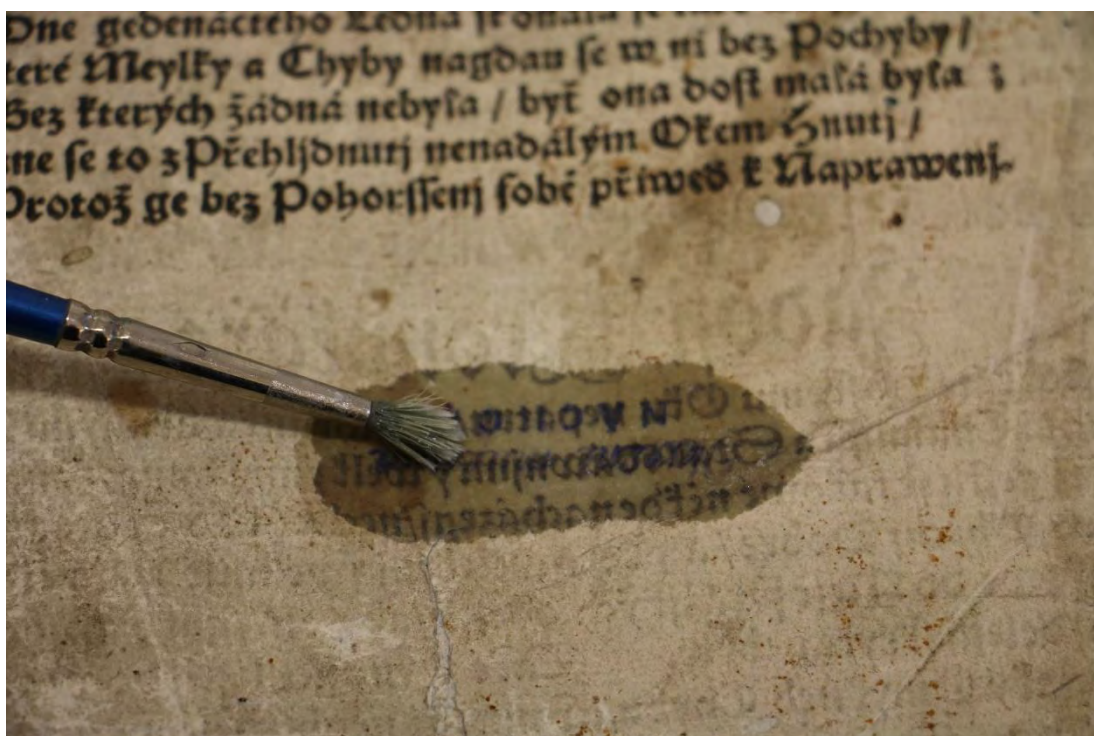
Obrázek 34 Detail knižního bloku – stav po restaurování

Obrázek 35 Detail sponového řemínku - stav před restaurováním

Obrázek 36 Detail sponového řemínku - stav po restaurování

Obrázek 37 - Fixace razítka cyklododekanem

Obrázek 38 - Mokré čištění papírové podložky

Obrázek 39 - Dolévání papírové podložky papírovou suspenzí

Obrázek 40 - Šití knižního bloku

16 Obrázek 41 Klížení hřbetu knižního bloku

Obrázek 42 Roztřepení motouzových vazů

Obrázek 43 Lepení předsádkových křidélek kostním klijem

Obrázek 44 Tmelení dřevěné desky

17 Obrázek 45 Vyhotovený dřevěný doplňek

18 Obrázek 46 Tónování dřevěného doplňku včelím voskem v benzínu s pigmenty

Obrázek 47 Kniha a fragmenty ve phaseboxu s krčkem

Obrázek 48 Kniha a fragmenty ve phaseboxu s krčkem